

ကြိုတင် မတည်းဖြတ်ထားသော အစီရင်ခံစာ

ဖြန့်ချိ - အများပြတ်ရရှိနိုင်ရန်၊
စက်တင်ဘာလ ၁၆ ရက်၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်

မူရင်း ဘာသာစကား - အင်္ဂလိပ်

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ

(၄၈) ကြိမ်မြောက် အစည်းအဝေး

စက်တင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့မှ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်

အစီအစဉ် အမှတ် ၄

ကောင်စီ၏ အာရုံစိုက်ခြင်း လိုအပ်နေသော လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ နောက်ဆုံး အခြေအနေ အပေါ်
ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏
ရေးသားတင်ပြချက်*

* လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အနေဖြင့် နောက်ဆုံးရ အချက်အလက်အား သေချာစွာ ဆန်းစစ်သုံးသပ်နိုင်ရန် အလို့ငှာ ဤအစီရင်ခံစာအား အချိန်နှောင်း၍ တင်သွင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ အဖွင့်မိတ်ဆက်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း

၁။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ ၄၆ ကြိမ်မြောက် အစည်းအဝေး၏ ၄၆/၂၁ ဆုံးဖြတ်ချက် အရ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၁ ရက်နေ့မှ စ၍ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ယေဘုယျ အခြေအနေ၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေး ကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အပြင် အခြား ကိစ္စရပ်များအား အထူးသဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေများအား ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်ကာ တာဝန်ခံမှု ရှိစေရေး အပေါ်တွင် အထူး အာရုံစိုက်၍ နှုတ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ရေးသားခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ အစီရင်ခံချက်များ တင်ပြရန် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီသည် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးအား တောင်းဆိုခဲ့သည်။

၂။ နောက်ဆုံးအခြေအနေအရ မြန်မာ စစ်တပ် (တပ်မတော်) အာဏာသိမ်းသည့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လလယ်အထိ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်စရာကောင်းသည့် ကိစ္စရပ်များအား ကျွန်ုပ်တို့ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးက မှတ်တမ်းတင် ဖော်ပြထားပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည့် အရေးကိစ္စများနှင့် ပုံစံတူများအား ပုံဖော်ပြသနိုင်ရန် အလို့ငှာ ကျွန်ုပ်တို့ မှတ်တမ်းတင်သည့် ကာလအတွင်း တိုးတက်ပြောင်းလဲမှု အခြေအနေများကို အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားဖြင့် တင်ဆက်ထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာပါ အကြောင်းအရာ ရှုထောင့်များအား ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားသည့် ပုံပိုးဖတ်မှတ်စရာအား အစည်းအဝေး ခန်းမ စာတမ်း တစ်ခု အဖြစ် ရယူဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။ တွေ့ရှိချက်များအား စုံလင်မှု ရှိသော အစီရင်ခံစာ တစ်စောင် အဖြစ် အသေးစိတ် ရှင်းလင်း ဖော်ပြရန် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အစည်းအဝေး ၄၆/၂၁ ဆုံးဖြတ်ချက် အရ တာဝန်ပေးခဲ့ပြီး ၎င်းအစီရင်ခံစာအား ၄၉ ကြိမ်မြောက် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီ အစည်းအဝေးတွင် တင်သွင်းမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ မြန်မာအစိုးရသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (OHCHR) အား နိုင်ငံအတွင်း အခြေစိုက် ရုံးဖွင့်ခွင့် ပြုရန် ကတိကဝတ် ပေးထားခဲ့သည့် အပြင် (OHCHR)အား မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဝင်ခွင့်ပြုရန် အတွက် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံက မြန်မာနိုင်ငံအား စဉ်ဆက်မပြတ် တောင်းဆိုပါသော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (OHCHR) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အခြေစိုက်နိုင်ခွင့် မရှိသလို နိုင်ငံအတွင်းသို့ ပြည်ဝင်ခွင့်လည်း မရသေးပေ။ ထို့ကြောင့် (OHCHR) သည် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေအား သီးခြားလွတ်လပ်သော နိုင်ငံတွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် အစီရင်ခံခြင်းများ ပြုလုပ်ရန် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေသလို စစ်အာဏာ သိမ်းပြီးနောက် အင်တာနက် ဖြတ်တောက်ကန့်သတ်ခြင်း (အပိုင်း ၄ တွင် ရှု)၊ ဝင်ရောက် လေ့လာခွင့်နှင့် အရင်းအမြစ် အကန့်အသတ်များ အပြင် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများ အပေါ် ရန်တုံ့ပြန်နိုင်သည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများကြောင့် ကန့်သတ်မှုများအား ပိုမို ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။

၄။ ဖော်ပြပါ စိန်ခေါ်မှုများအား ရင်ဆိုင်ရပါသော်လည်း (OHCHR) သည် အဝေးမှ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး လုပ်ငန်းစဉ် အပေါ် အားထား၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့သလို အများ ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ပြီး ယုံကြည်စိတ်ချရသော ရင်းမြစ်များအား အသုံးပြုဆောင်ရွက်နေပြီး အထူး အဖြစ်အပျက်များနှင့် စပ်လျဉ်းသော မျက်မြင်သက်သေ အချက်အလက်များ ရရှိရန် အလို့ငှာ သီးခြားပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အခွင့်အရေး ရယူရသလို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပံ့ပိုး ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ (OHCHR) သည် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အန္တရာယ်များ ကြုံရပါသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများနှင့် မျက်မြင်သက်သေများဖြင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု အကြိမ်ပေါင်း ၇၀ ကျော် ပြုလုပ်ခဲ့သလို များစွာသော သက်ဆိုင်သူများနှင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အစည်းအဝေးထိုင် တွေ့ဆုံခြင်းဖြင့် သက်သေ အချက်အလက်များစွာကို စုစည်းရရှိခဲ့ပါသည်။

လက်ခံရရှိထားသော အချက်အလက်များနှင့် ရင်းမြစ်များ ခိုင်လုံမှန်ကန်စေရန် အလို့ငှာ အချက်အလက်များအား အမြင့်ဆုံး အတိုင်းအတာ အထိ လေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် စိစစ်ခြင်း စသည့် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

၂။ နောက်ခံအကြောင်းအရာ

၅။ တပ်မတော်သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သူများအား အရေးယူဒဏ်ခတ်ခြင်း မရှိဘဲ ကမ်းကုန်အောင် ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကျူးလွန်နေကာ ၎င်းတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ အပေါ် ပစ်မှတ်ထားသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများလည်း ပါဝင်ပြီး ထိုသို့ ကျူးလွန်ထားကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မှတ်တမ်းပြုစုထားပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်၍ တာဝန်ခံမှုရှိစေရေးနှင့် လုံခြုံရေး ကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အတွက် အသေးစိတ် အကြံပြုချက်များ ပေးခဲ့ပါသော်လည်း ၎င်းတို့အား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်း မရှိသေးပေ။¹ ဖေဖဝါရီလ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် တပ်မတော်သည် နိုင်ငံအဝှမ်း အကြမ်းဖက်ဖိနှိပ်မှု ပုံစံသစ်များကို မြန်မာနိုင်ငံသားများ အပေါ် ပစ်မှတ်ထား၍ စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်လာသည်။²

၆။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ရွေးကောက်ပွဲ၌ မဲမသမာမှု ရှိသည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်ဖြင့် တပ်မတော် ဦးစီးချုပ် မင်းအောင်လှိုင်သည် အရပ်သား အစိုးရအား ဖယ်ရှားပြီး မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်ပိုင်းအား ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားကာ အရေးပေါ် ကာလ ကြေညာ၍ ဥပဒေပြု အာဏာ၊ တရားစီရင်ရေး အာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ အားလုံးကိုလည်း မိမိကိုယ်ကို အပ်နှင်းခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် အာဏာသိမ်းမှုအား တနိုင်လုံး နီးပါး ဆန့်ကျင်ခဲ့ကာ နိုင်ငံအဝှမ်းတွင် အကြမ်းဖက် အာဏာဖိဆန်ရေး လှုပ်ရှားမှုနှင့် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမှုများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တစိုက်မတ်မတ်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း လသတ္တပတ်များတွင် တပ်မတော်သည် အတိုက်အခံများအား ဖိနှိပ်ရန်နှင့် အာဏာတည်မြဲရန် ကြိုးပမ်းသည့် အနေဖြင့် အရပ်သား လူထုအား တိုက်ခိုက်မှုများ ပုံမှန်တိုးလာရာ လူ့အခွင့်အရေး အကြပ်အတည်း ဖြစ်လာသည်။ စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် ထောင်ပေါင်းများစွာသော ပြည်သူများ၊ အထူးသဖြင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ သတင်းမီဒီယာ သမားများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သူများအား ဖမ်းဆီးအကျဉ်းချလာသည် ဖြစ်ရာ စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်အား ဖိနှိပ်ကန့်သတ်ခြင်း၊ လွတ်လပ်ခွင့်အား တရားလက်လွှတ် ချုပ်ချယ်ခြင်း၊ လျော်ကန်သောတရားရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် မျှတသော တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတို့အား ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့အား ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံ ဥပဒေ မူဘောင်အား မလျော်မကန် အသုံးပြုပါသည်။ နိုင်ငံအဝှမ်း ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမှုများ စတင်ခဲ့သည့် အချိန်တွင် စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် အစပိုင်း၌ မလိုအပ်သော၊ အချိုးအစား မညီမျှသော အမူအကျင့်ဖြင့် လူအများ သေကြေဒဏ်ရာရစေသော လက်နက်များကို အသုံးပြုခဲ့သလို လူနေရပ်ကွက်အတွင်း ရှာဖွေဖမ်းဆီးခဲ့ကာ အကြောက်တရား ကြီးစိုးသော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုအား ဖန်တီးနေခဲ့ပါသည်။ ထိုအခင်းအကျင်းမှ စနစ်တကျ ပစ်မှတ်ထား ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် လူအုပ်စုလိုက် ဖမ်းဆီးခြင်း အပြင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းစဉ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှုများကြောင့် ထပ်တိုးသေဆုံးမှုများ ရှိလာသည့် အခြေအနေသို့ အဆင့်တက်လာပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် လက်နက်ကိုင် ခုခံကာကွယ်ရေးများ ပေါ်ပေါက်လာကာ ပြည်သူများသည် မိမိကိုယ်ကို ခုခံကာကွယ်သည့် အုပ်စုများ ဖွဲ့စည်းလာသလို

¹ အစီရင်ခံစာ A/HRC/43/18, A/HRC/39/CRP.2 တွင် ကြည့်ပါ။
² အစီရင်ခံစာ A/HRC/46/56 တွင်လည်း ကြည့်ပါ။

စစ်တပ်ကို ပစ်မှတ်ထား၍ တိုက်ခိုက်မှုများလည်း စီစဉ်ဆောင်ရွက်လာပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မြန်မာနိုင်ငံ နယ်စပ်ဒေသများ၌ လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများ ပြန်လည် ဖြစ်ပွားလာသလို အသစ် ဖြစ်ပွားမှုများလည်း ရှိလာပါသည်။ ထိုအခင်းအကျင်းမျိုးများတွင် တပ်မတော်သည် အရပ်သားများကို ဦးတည်၍ စစ်ရေး ပစ်မှတ်ထားသည့် တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သလို စစ်ဖက် အရပ်ဖက် ပစ်မှတ်ခွဲခြားခြင်း မရှိဘဲ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့ပါသည်။ တရိုက်ထိုးကျနေသော စီးပွားရေး အခြေအနေနှင့် ဆိုးရွားလှသော ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကပ်ဘေး အခြေအနေတို့ ပူးတွဲ ဖြစ်ပျက်နေချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြေအနေမှာ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးကြီး အဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းလာသည်။³

၃။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

၇။ ဖေဖဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစ၍ တပ်မတော်သည် စစ်တပ် ဦးစီးသော နိုင်ငံတော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ(SAC)⁴အား ဖွဲ့စည်းခဲ့သလို အလျှော့မပေးသော မြန်မာလူထုအပေါ် စစ်တပ် အုပ်ချုပ်ရေး လွှမ်းမိုးနိုင်ရန် အလို့ငှာ တည်ဆဲ ဥပဒေများအား တစ်ဖက်သတ် ပြင်ဆင်ခြင်းအားဖြင့် အရပ်သား အစိုးရအား ဖြုတ်ချခဲ့မှု အပေါ် တရားဝင်ရန် ကြိုးပမ်းလာသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ နောင်းပိုင်းတွင် (SAC) သည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်⁵ အား ဖျက်သိမ်းခဲ့ကာ ဩဂုတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် တပ်မတော် စစ်ဦးစီးချုပ်မှ ဝန်ကြီးချုပ် အဖြစ် ဦးစီးသည့် “ယာယီ အစိုးရအဖွဲ့”⁶ အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းကြောင်း ကြေညာခဲ့ပြီး ကနဦးတွင် တစ်နှစ်ကြာ အရေးပေါ် ကာလအဖြစ် သတ်မှတ်ထားမှုကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ အထိ တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ခဲ့သည်။⁷

က။ ဥပဒေအား လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုခြင်း

၈။ (SAC) သည် အာဏာသိမ်းပြီး ၂ ပတ် အတွင်း ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC)၊ ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံး ဥပဒေ (CPC)၊ ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေ (WVTAL)နှင့် နိုင်ငံသားတို့၏ Privacy နှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ (LPPSC) တို့အား ပြင်ဆင်ခဲ့သလို (၁) အာဏာပိုင်များအား ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ၊ အမှန်တကယ် ဝေဖန်ပြစ်တင်လျှင် ရာဇဝတ်မှု မြောက်ကြောင်းနှင့် (၂) ဝရမ်းမပါဘဲ ရှာဖွေခွင့်၊ သိမ်းဆည်းခွင့်၊ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခွင့်၊ နောက်ယောင်ခံ စောင့်ကြည့်ခွင့်နှင့် ပြောဆိုဆက်သွယ်မှုများအား ကြားဖြတ်နားထောင်ခွင့် ပြုကြောင်း ပြင်ဆင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၉။ “ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံး ဥပဒေ (CPC) ပုဒ်မ ၁၄၄” အား ၁၂၉ မြို့နယ်၌ ဖေဖဝါရီလ ၈ - ၉ ရက်နေ့များတွင် ထုတ်ပြန်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင်⁸ (SAC) သည် နိုင်ငံသားတို့၏ Privacy နှင့်

³ A/HRC/48/CRP.2 တွင် Chronology of Events အဖြစ် ဖော်ပြထားသည်ကို ကြည့်ပါ။
⁴ OHCHR Myanmar Team, *Myanmar in Crisis: Human Rights Situation, February 2021* (11 February 2021), para. 5 အား အင်တာနက်စာမျက်နှာ<https://bangkok.ohchr.org/5902-2/> တွင် ကြည့်ပါ။
⁵ Union Election Communication Notification No. 2/2021.
⁶ SAC Order No. 152/2021.
⁷ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ရွေးကောက်ခံရသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ (CRPH) နှင့် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) ကို ဖွဲ့စည်းစေခဲ့ပြီး စစ်တပ် အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်လာကြသည်။ (အပိုင်း ၉ တွင် ကြည့်ပါ။) အစီရင်ခံစာ A/HRC/48/CRP.2 အား ကြည့်ပါ။
⁸ “ဥပဒေနှင့် မညီသော လူ့စုလူဝေးပြုခြင်း၊ ဟောပြောပွဲများ၊ ယာဉ်များ သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် စီတန်းခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက် လုပ်ရပ်များ”အား တားမြစ်ခြင်း၊ လူ ၅ ဦးထက် ပိုမို မစုဝေးရန် တားမြစ်ခြင်းနှင့် ည ၈ နာရီမှ နံနက် ၄ နာရီ အထိ ညမထွက် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ *Global New Light of Myanmar (GNLM)* တွင် ကြည့်ပါ။ ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံး ဥပဒေ (CPC) ပုဒ်မ ၁၄၄ အား ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလ ၁၀ ရက်နေ့ နေပြည်တော်နှင့် ပြည်နယ်တိုင်းဒေသကြီးရှိ မြို့နယ်များတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ (LPPSC) ဥပဒေ⁹ အောက်၌ အကာအကွယ်ပေးထားချက်များအား ဆိုင်းငံ့ဖျက်သိမ်းခဲ့ကာ ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေ (WVTAL) ဥပဒေ¹⁰ အား ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ (LPPSC) ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ဆိုင်းငံ့လိုက်ခြင်းသည် ၂၄ နာရီထက် ကျော်လွန်၍ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း၊ (ပုဒ်မ ၇) ဝရမ်းမပါဘဲ ရှာဖွေခွင့်၊ သိမ်းဆည်းခွင့်၊ ဖမ်းဆီးခွင့်၊ နောက်ယောင်ခံ စောင့်ကြည့်ခွင့် နှင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှုများအား ကြားဖြတ် နားထောင်ခွင့် (ပုဒ်မ ၈) ကဲ့သို့သော ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုများအား ဖယ်ရှားလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။ (WVTAL) ဥပဒေအား ပြင်ဆင်မှုကြောင့် ညအိပ်ဧည့်သည်များသည် အာဏာပိုင်များထံ ဧည့်စာရင်းတိုင်ရန် လိုအပ်လာကာ (ပုဒ်မ ၁၃၊ဆ) သတင်း မီဒီယာသမားများ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ဆန္ဒပြပွဲ စီစဉ်သူများနှင့် အခြားသူများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု အပေါ် ကန့်သတ်လိုက်သည့် သဘော သက်ရောက်သည်။ ၎င်းတို့သည် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရမည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် နေအိမ်နှင့် နေလေ့ရှိသော နေရာများမှ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။

၁၀။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC)¹¹ နှင့် ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံး ဥပဒေ (CPC)¹² ဥပဒေများကို ထပ်တိုး ပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတော် သစ္စာဖောက်မှုနှင့် နိုင်ငံတော် ပုန်ကန်မှု ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်ပြစ်ဒဏ်များ တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ခြင်း (ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC)၊ ပုဒ်မ ၁၂၁ နှင့် ၁၂၄၊က)၊ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ¹³နှင့် အစိုးရ ဝန်ထမ်းများအား ဝတ္တရား နှောင့်ယှက်လျှင် အာမခံ မရသော ပြစ်ဒဏ်သစ်များ ထပ်တိုး ချမှတ်ခြင်း (ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC)၊ ပုဒ်မ ၁၂၄၊ဂ နှင့် ၁၂၄၊ဃ) နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းနှင့် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခြင်းတို့အပေါ် ကြီးလေးစွာ သက်ရောက်မှု ရှိသော အများပြည်သူအား အနှောင့်အယှက်ပေးခြင်း ဆိုင်ရာ ပြစ်မှုပြစ်ဒဏ်သစ်များ ထည့်သွင်းခြင်း (ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC)၊ ပုဒ်မ ၅၀၅(က) နှင့် ၅၀၅(က) စသည့် အခြေအနေများ ရှိလာသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော် သစ္စာဖောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်၍ ထပ်တိုးဖော်ပြထားသော အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များတွင် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံအား "ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မလျော်ညီသော နည်းလမ်းများဖြင့် လမ်းကြောင်းပြောင်းလဲရန် ပြင်ဆင်မှုများဟူ၍ အသစ် ပါဝင်လာကာ ၎င်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ (CRPH) ၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်း အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) မှ ဝန်ကြီးများကို ဦးတည်၍ တရားစွဲမှုများ ရှိလာသည်။ (အပိုင်း ၉ အား ကြည့်ပါ)။ အာဏာသိမ်းမှုကို ဝေဖန်ခြင်း၊ (CRPH) နှင့်/ သို့မဟုတ် အကြမ်းမဖက် အာဏာဖိဆန်ရေး လှုပ်ရှားမှု (CDM) ကို ပံ့ပိုးပေးလျှင် ဝရမ်းမပါပဲ ဖမ်းဆီးခွင့် ပြုထားသည့် ပုဒ်မ ၅၀၅(က) ဖြင့် အနည်းဆုံး ၉၉၂ ယောက်ကို တရားစွဲခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ အလွန် ယေဘုယျဆန်သည့် ဥပဒေစကားရပ်ကြောင့် နိုင်ငံတော် တည်ငြိမ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် ဟူသည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် လက်နက်ကိုင် ခုခံတော်လှန်ရေး အုပ်စုများဖြင့် ဆက်သွယ်သည်ဟု ယူဆရသော မည်သူ့ကိုမဆို လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များအား တိုက်ခိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် အနှောင့်အယှက်ပေးခြင်း ဟူသည့် စွပ်စွဲချက်ဖြင့် တရားစွဲ အရေးယူခံရနိုင်သော အခြေအနေ ရှိနေသည်။ (ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC)၊ ပုဒ်မ ၁၂၄၊ဂ)။ အစိုးရဝန်ထမ်းများအား (CDM) လှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ရန် တိုက်တွန်းအားပေးသည့် မည်သူ့မဆို အစိုးရ အမှုထမ်းများအား ဝတ္တရား နှောင့်ယှက်သည့် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပုဒ်မ ၁၂၄၊ဃ နှင့် ပုဒ်မ ၅၀၅(က) တို့ဖြင့် အရေးယူခံရနိုင်သည်။ ထိုသို့ မေးခွန်းထုတ်နိုင်သည့် အမှုအကျင့်ဖြင့် ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ မတိကျမရေရာပဲ ယေဘုယျ ဆန်သည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ တရားဝင်မှုတို့ကြောင့် ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များ၌ မတိကျမရေရာပဲ ယေဘုယျ ဆန်သည့် ဥပဒေ

⁹ SAC Law No. 4/2021.
¹⁰ SAC Law No. 3/2021.
¹¹ SAC Law No. 5/2021.
¹² SAC Law No. 6/2021.
¹³ "လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ" ဟူသည်မှာ စစ်တပ်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ၂ ရပ်စလုံးကို ညွှန်းဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

အသုံးအနှုန်းများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအောက်ရှိ တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ အခြေခံမူ (principle of legality) နှင့် ချိန်ထိုးလျှင် လွန်စွာ စိုးရိမ်မကင်းရသည့် အခြေအနေတွင် ရှိပါသည်။

ခ။ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ချိန်ထိုးလဲခြင်း

၁၁။ မတ်လလယ်တွင် (SAC) သည် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးရှိ မြို့နယ် ၆ ခု၌ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ကြေညာခဲ့သည်။¹⁴ မေလ ၁၃ ရက်နေ့တွင်မူ ချင်းပြည်နယ်ရှိ မြို့နယ် တစ်ခုအား စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ဒေသ အဖြစ် ထပ်တိုး သတ်မှတ်ခဲ့သည်။¹⁵ ဖော်ပြပါ မြို့နယ်များတွင် စစ်ခုံရုံး စီရင်ရေးများ စတင် ကျင့်သုံးလာရာ ရာဇဝတ်မှုများအား စုပေါင်း အမိန့်ချခွင့်နှင့် ရာဇဝတ်မှု တစ်ခုစီ အတွက် အယူခွင့်မရသော သေဒဏ်ကဲ့သို့သော အမြင့်ဆုံး ပြစ်ဒဏ်ပေးခွင့်ကို စစ်တိုင်းမှူးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားရာ တရားမျှတသော တရားစီရင်ခြင်း ဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများအား ချိုးဖောက်ရာရောက်သည်။ အရပ်သားများအား ပစ်မှတ်ထားသည့် အမှုတွဲများအား စစ်ခုံရုံးများတွင် စုပေါင်း တရားစွဲဆိုကာ တရားစွဲဆိုခံထားရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၌ ဥပဒေလမ်းကြောင်းအရ ကိုယ်စားပြုခွင့် မရကြပေ။ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့ အထိ (ကလေး ၂ ဦး အပါအဝင်) ၆၅ ဦးသည် သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်း ခံရပြီး ၎င်းအထဲမှ ၃၉ ဦးသည် တရားရှုံး တက်ရောက်ခွင့် မရဘဲ စီရင်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။

၁၂။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး မကြေညာထားသည့် နေရာများတွင် “ပုဒ်မ ၅၀၅ အမှုတွဲများ”အား စစ်ဆေးသည့် အခါ အကျဉ်းထောင် အတွင်း၌သာ တရားစီရင်သည်။ “အကျဉ်းထောင် တရားရုံးများ” အတွင်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံထားရသူ အများစုသည် ဥပဒေ အကြံပေး မရကြသလို ဥပဒေအကြံပေး ရရှိသူ အနည်းငယ်မှာလည်း ၎င်းတို့၏ ရှေ့နေများဖြင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း၊ သက်သေပစ္စည်းများနှင့် မျက်မြင်သက်သေများ တင်ပြရာ၌ စိန်ခေါ်မှု အခက်အခဲ များစွာကို ကြုံရသည် ဖြစ်ရာ တရားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ကြီးစွာ စိုးရိမ်ရပြီး မျှတသော တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအား ချိုးဖောက်ရာ ကျပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြမှုများ တဖြည်းဖြည်း လျော့နည်းလာပြီး လက်နက်ကိုင် တိုက်ခိုက်မှု အခင်းအကျင်းများ တိုးလာချိန်တွင် ထိုတရားရုံးများသည် လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့် အခြား ရာဇဝတ်မှု အမျိုးအစားများကိုလည်း တရားစွဲ အရေးယူလာသည်။

၄။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း

၁၃။ အာဏာသိမ်းသည့် ကာလအတွင်း တပ်မတော်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ အထိုင်ဖုန်းလိုင်းနှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းလိုင်းများ အပါအဝင် အင်တာနက် ဆက်သွယ်ရေး လိုင်းများအား ချက်ချင်း ဖြတ်တောက်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဆက်သွယ်ရေး ဖြတ်တောက်မှုသည် ယာယီ ဖြစ်သော်လည်း (SAC) သည် ကာလတို အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုများနှင့် ပြင်းထန်သော ကန့်သတ်မှုများကို မကြာခဏ တိုးမြှင့်ချမှတ်လာသည်။ ထိုခြေလှမ်းများသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် အခြားလူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား ထိန်းချုပ်ရန်နှင့် လွန်လွန်ကဲကဲ ကန့်သတ် ချုပ်ချယ်ရန် ရည်ရွယ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ (SAC) သည် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် အဖြစ်အပျက် မှတ်တမ်းတင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများအား ရှုပ်ထွေးစေခြင်းအားဖြင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဆက်စပ်သော အချက်အလက် စီးဆင်းမှုအား ကန့်သတ်လိုက်သည်။

¹⁴ Martial Law Order 3/2021
¹⁵ Martial Law Order 5/2021

က။ အင်တာနက် အွန်လိုင်း ကန့်သတ်မှုများ

၁၄။ ဖေဖဝါရီလလယ်မှ ဧပြီလ နှောင်းပိုင်းကာလကြားတွင် (SAC) သည် အွန်လိုင်း လှုပ်ရှားမှုများ အပေါ် ရာဇဝတ်ပြစ်မှု သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေသစ်များ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ညစဉ် အင်တာနက်လိုင်း ဖြတ်တောက်ခြင်းနှင့် အင်တာနက် ဒေတာ ဝန်ဆောင်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးအား ထပ်တိုး ပိတ်ပင်ခြင်းများ ပြုလုပ်၍ ပြည်သူလူထု၏ အွန်လိုင်းသုံးစွဲမှုအား ကန့်သတ်တားဆီးရန် ကြိုးပမ်းလာသည်။

၁၅။ ဆိုင်ဘာ လုံခြုံရေး ဥပဒေကြမ်း တစ်စောင်အား ပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးပမ်းရာ ပြည်သူလူထုဘက်မှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝေဖန်မှုများ ထွက်ပေါ်လာပြီးနောက် (ထိုဥပဒေ ပြင်ဆင်ရန် ဆက်လက် မကြိုးပမ်းတော့ဘဲ) ဖေဖဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့၌ စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် ၂၀၀၄ အီလက်ထရောနစ် ဥပဒေ (ETL) အား အများသိ ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း မရှိ၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း မရှိဘဲ တစ်ဖက်သတ် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ယေဘုယျဆန်သော စကားရပ်ဖြင့် ရေးသားထားသော ဥပဒေ ပုဒ်မများသည် (social punishment) "လူမှုရေး ဒဏ်ခတ်မှု" ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ဝေမျှလျှင် (ပုဒ်မ ၃၈၁)၊¹⁶ သတင်းမီဒီယာသမားများက စစ်တပ် အာဏာပိုင်များအား ဝေဖန်ရေးသားလျှင် (ပုဒ်မ ၃၈၀)၊ (private networks) သို့မဟုတ် (encryption services) များအား အသုံးပြုလျှင် (ပုဒ်မ ၃၈၁) နှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်းထံသို့ အချက်အလက်များ ဆက်သွယ်ဝေငှမှု ပြုလျှင် (ပုဒ်မ ၃၈၀) စသည်ဖြင့် ရာဇဝတ်မှု မြောက်ကြောင်း သတ်မှတ်ကာ ပြစ်ဒဏ်သစ်များ ထည့်သွင်းချမှတ်ခဲ့သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဒေတာ အချက်အလက်များ အကာအကွယ်ပေးမှုနှင့် ဆက်စပ်၍လည်း အပြောင်းအလဲ ပြုခဲ့ကာ (အခန်း ၁၀) ဒေတာ ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှု မရှိဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဆိုင်ရာ ဒေတာများအား ကြားဖြတ်ကြည့်ရှုခွင့် ရရှိနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အား အာဏာပိုင်များကို ပေးအပ်လိုက်သည်။ ထိုသို့ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများသည် လွန်စွာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သက်ရောက်မှု ရှိကာ တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ အခြေခံမူ (principle of legality) နှင့် ကိုက်ညီခြင်း မရှိသည့် အပေါ် လွန်စွာစိုးရိမ်စဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ထိုဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များသည် လိုအပ်ချက် အရ လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ပြစ်မှုပြစ်ဒဏ် အချိုးအစား ညီမျှမှု ဟူသည့် စံချိန်စံနှုန်းများဖြင့်လည်း ကိုက်ညီမှု မရှိပေ။ ထိုသို့သော ကန့်သတ်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအောက်၌ တရားဝင်မှု ဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း မပြုသလို ပုဂ္ဂိုလ်ရေး (Privacy) သာမက လွတ်လပ်စွာ အမြင်သဘောထား ရှိခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့် စသည့် ပုဂ္ဂလိက အခွင့်အရေး အပေါ်လည်း များစွာ သက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။

၁၆။ ဆန္ဒပြလှုပ်ရှားမှုများ အရှိန်အဟုန်မြင့်လာသည်နှင့် စစ်တပ်ကလည်း ပိုမို ကြမ်းတမ်းစွာ ကိုင်တွယ်တုံ့ပြန်လာရာ (SAC) သည် ညသန်းခေါင်ကျော် ၁ နာရီမှ နံနက် ၆ နာရီခွဲ သို့မဟုတ် နံနက် ၉ နာရီအထိ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း ညပိုင်း အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

၁၇။ လှိုင်သာယာနှင့် ရွှေပြည်သာ မြို့နယ်များ၌ အကြမ်းဖက် ဖြိုခွင်းမှုများနှင့် ရန်ကုန်တိုင်း ဒေသကြီးရှိ ၆ မြို့နယ်အတွင်း စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ကြေညာပြီးနောက် မတ်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် တနိုင်ငံလုံးရှိ မိုဘိုင်းဖုန်းမှ အင်တာနက် အသုံးပြုမှုကို ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ ၃ ရက်အကြာတွင် (SAC) သည် အများသုံး (Wi-fi) အင်တာနက်ကို ဖြတ်တောက်ခဲ့သည်။ ဧပြီလ ၂ ရက်နေ့တွင် (SAC) သည် ဖိုင်ဘာကြိုး အင်တာနက်လိုင်း (fibre-optic Internet) ကိုသာ သုံးစွဲခွင့်ပြုခဲ့ပြီး ကြိုးမဲ့အထိုင် အင်တာနက်လိုင်း (fixed wireless

¹⁶ 'အမည်နာမ သတ်မှတ်ကာ အရက်ခွဲ ဝေဖန်ကြသည့်' (Campaign) သည် တပ်မတော် အရာရှိ အကြီးပိုင်း၏ မိသားစုဝင်များနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများကို ပစ်မှတ်ထားကာ လူသိရှင်ကြား သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်သည့် လှုပ်ရှားမှု ဖြစ်သည်။

Internet) ကို ဖြတ်တောက်ရန် ညွှန်ကြားခဲ့သဖြင့် (တနိုင်ငံလုံး၏ အဓိကမြို့ကြီး နေရာများရှိ လူထု ၀.၂ ရာခိုင်နှုန်း အောက်သာ အင်တာနက် သုံးစွဲနိုင်တော့သည်။)

၁၈။ (SAC) သည် မိုဘိုင်းနှင့် အထိုင် အင်တာနက် အသုံးပြုသူများအား (Website) အင်တာနက် စာမျက်နှာနှင့် (Application) အချို့ကိုသာ အသုံးပြုခွင့် ပေးပြီး ကျန်သည့် အင်တာနက်လှိုင်းများအား ဖြတ်တောက်ထားသည့် အင်တာနက် ထိန်းချုပ်သည့် နည်းသစ်ကို စတင် အသုံးပြုလာခဲ့သည် ဖြစ်ရာ ညပိုင်း အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုအား ဧပြီလကုန်ပိုင်းတွင် ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။ ဖိုင်ဘာ အင်တာနက်လှိုင်း (fibre-optic) သုံးသူများမှာ အချို့သော တားမြစ် အင်တာနက် စာမျက်နှာနှင့် (Application) အချို့မှလွဲ၍ အင်တာနက် အသုံးပြု၍ ရသည်။ ဧပြီလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် အွန်လိုင်း ဘဏ်စနစ်နှင့် အခြားသော စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ (Application) များအား အသုံးပြုခွင့်ပေးရန် ဖုန်းမိုဘိုင်း အင်တာနက်အား ပြန်လည် လိုင်းဖွင့်ပေးခဲ့ပြီး ၈ ရက်အကြာတွင် ကြိုးမဲ့ အင်တာနက်လှိုင်းများကိုလည်း ပြန်ဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ အီလက်ထရောနစ် ဥပဒေ (ETL) အား ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားတို့၏ (Privacy) နှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ (LPPSC) ပုဒ်မများအား ဆိုင်ငံခြင်း (အထက်တွင် ကြည့်ပါ။) တို့အား ဆောင်ရွက်ပြီးနောက်တွင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အင်တာနက်လှိုင်းသုံးစွဲနိုင်ခွင့် ရှိသော်လည်း စဉ်ဆက်မပြတ် နောက်ယောင်ခံ စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ဖုန်းအင်တာနက် အခြေပြု ဆက်သွယ်ရေးအား ကြားဖြတ်နားထောင်ခြင်း စသည့် သိသာထင်ရှားသော အန္တရာယ်မှာလည်း ဆက်လက် တည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။

ခ။ သတင်းမီဒီယာနှင့် သတင်းမီဒီယာသမားများ

၁၉။ အာဏာသိမ်းပြီး ၇ ပတ်အကြာတွင် သီးခြားလွတ်လပ်သော သတင်းစာတိုက် ၅ ခု ပိတ်သိမ်းခဲ့ရသည်။¹⁷ "စစ် အစိုးရ" ဟု ကိုးကားညွှန်းဆိုခြင်း မပြုရန် မီဒီယာတိုက်များအား (SAC) က ညွှန်ကြားပြီးနောက်¹⁸ မေလ ၅ ရက်နေ့တွင် (SAC) သည် မီဒီယာတိုက် ၈ ခု အား လိုင်စင် ရုတ်သိမ်းခဲ့သည်။¹⁹

၂၀။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့ အထိ ပိုလန်၊ ဂျပန်နှင့် အမေရိကန် သတင်းသမားများ အပါအဝင် သတင်းမီဒီယာသမား ၉၈ ဦးထက် မနည်း ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရကာ နောက်ထပ် သတင်းသမား ၃၃ ဦးကိုလည်း ဝရမ်းဖြင့် ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ သတင်းသမား ၄၆ ဦးမှာ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းခံထားရဆဲ ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ အယောက် ၂၀ မှ (အများစုမှာ ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၀၅) ရာဇဝတ်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခံထားရသည်။ သတင်းသမား ၆ ဦးကို အမိန့်ချ စီရင်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ပြစ်ဒဏ်မှာ ထောင်ဒဏ် ၁ လမှ ၃ နှစ်အထိ ပါဝင်သည်။

၅။ ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်

၂၁။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် မြန်မာပြည်သူလူထုသည် နာကျည်းမှုဖြင့် တုံ့ပြန်လာကြသည်။ မြန်မာပြည်သူလူထုသည် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးကာ ဖေဖဝါရီလ ၂ ရက်နေ့မှ စတင်၍ သံပုန်းတီး လှုပ်ရှားမှုဖြင့်

¹⁷ 7Day News, The Voice, Eleven, The Myanmar Times, နှင့် The Standard Time (စံတော်ချိန်)
¹⁸ "သတင်း ဖော်ပြချက်များတွင် အာဏာသိမ်း စစ်အစိုးရဟု မသုံးနှုန်းရန် သတိပေး တားမြစ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ထိုသို့ ဆက်လက် သုံးနှုန်းသော စည်းကမ်းဖောက်ဖျက်သည့် သတင်းစာတိုက်များကို ပုံနှိပ်လိုက်စင် ပိတ်သိမ်းမည်။" မြန်မာ့အလင်း၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလ ၂၃ ရက်၊ ကိုးကား အင်တာနက် စာမျက်နှာ <https://www.gnlim.com.mm/council-needs-to-put-energy-into-reviving-countrys-ailing-economy-senior-general>
¹⁹ Democratic Voice of Burma, KhitThit Media, Mizzima, Myanmar Now, 7Day News, 74 Media, Myitkyina Journal, နှင့် Tachileik News Agency.

အစပြုကာ နိုင်ငံအဝှမ်းမြို့များတွင် ဆန္ဒပြပွဲများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆင်နွှဲကြသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြမှုသည် လုပ်ငန်းခွင် ပြန်ဝင်ရန် ငြင်းဆန်ကြသော ဆရာဝန်နှင့် သူနာပြုများ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် “အကြမ်းမဖက် အာဏာဖိဆန်ရေး လှုပ်ရှားမှု” (CDM) အသွင်သို့ အလျင်အမြန် ပြောင်းသွားသည်။ သမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ အားပေးသူများကြောင့် (CDM) လှုပ်ရှားမှုသည် တဖြည်းဖြည်း အားကောင်းလာကာ ဖေဖဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံအဝှမ်း အထွေထွေ သပိတ်စစ်ကြောင်း အဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းလာသည်။ မြောက်များလှစွာသော အစိုးရ ဝန်ထမ်းများလည်း သပိတ်တွင် ပါဝင်ခဲ့ကာ အထင်ကရ အနေဖြင့် ကျောင်းဆရာမများနှင့် မြို့တော် နေပြည်တော်ရှိ အစိုးရ ဝန်ထမ်းများပင်လျှင် သပိတ်၌ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီး ပထမ တစ်ပါတ် အကုန်ပိုင်းတွင် လူပေါင်း သိန်းချီပါဝင်သော ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော်ပြုမှုများ ဒါဇင်ပေါင်းများစွာ ရှိလာခဲ့သည်။ ဆန္ဒပြသူများသည် တေးဂီတနှင့် အခြား အနုပညာဆန်ဆန် လှုပ်ရှားမှုများဖြင့် ၎င်းတို့၏ မကျေနပ်မှုများအား ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော် ပြသခဲ့ကြသည်။²⁰

၂၂။ ဖေဖဝါရီလ ဒုတိယ အပါတ်၌ နိုင်ငံအဝှမ်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်လာသော ဆန္ဒပြပွဲများ၊ ဆန္ဒပြလူဦးရေများ တိုးပွားလာသည်နှင့် အမျှ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြပြည်သူများအား လူစုခွဲရန် အလို့ငှာ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ကနဦး၌ ရာဘာကျည်ကဲ့သို့ ဒဏ်ရာရရုံ လက်နက်ငယ်များနှင့် မီးသတ်ပိုက်တို့သာ အသုံးပြုခဲ့သည်။ နေပြည်တော်မြို့၌ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလ ၉ ရက်နေ့တွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြနေသော လူအုပ်အား ဖြိုခွင်းရာတွင်မူ ကျည်ဆံ အစစ်အား အသုံးပြု ပစ်ခတ်ခြင်းကြောင့် ဦးခေါင်းတွင် ကျည်ထိမှန်၍ ဆန္ဒပြ အမျိုးသမီးငယ် တစ်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။

၂၃။ တချိန်တည်းမှာပင် အွန်လိုင်း လှုပ်ရှားမှုအား စစ်တပ် အာဏာပိုင်များက တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ထိန်းချုပ်လာရာ ဆန္ဒပြသူများ အနေဖြင့် စုဝေးလှည့်လည်ရန် အခက်တွေ့လာသည်။ ဆန္ဒပြ ဦးဆောင်သူနှင့် ပါဝင်သူများသည် မိုဘိုင်းဖုန်းများရှိ အင်တာနက် (applications) များမှ စုဝေးစီစဉ်လေ့ရှိရာ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များက စုံစမ်းဖော်ထုတ်ခဲ့၍ ဆန္ဒပြပွဲနှင့် ပတ်သက်သူများ ဖမ်းဆီးခံရသည့် အခြေအနေသို့ ဦးတည်ခဲ့သည်။

၂၄။ တပ်မတော်၏ လူစုခွဲသည့် ဆောင်ရွက်ပုံကို အများပြည်သူများက အမျက်ဒေါသထွက်၍ ဆန္ဒပြပွဲများ ပိုမိုပြင်းထန်စွာ လုပ်ဆောင်လာသည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးဆန္ဒပြသူများအား ဖြိုခွင်းရန် အော်တိုမစ်တစ် ရိုင်ဖယ်၊ စနိုက်ပါနှင့် ကျည်အစစ် ကဲ့သို့ စစ်ပွဲသုံး လက်နက်များနှင့် စစ်ဗျူဟာများကိုပင် အသုံးပြု၍ သေစေလောက်သော လက်နက်များဖြင့် အကြမ်းဖက် ရက်စက်စွာ ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာသည်။ မတ်လနှင့် ဧပြီလဆန်း အတွင်း ဒဏ်ရာရရုံ လက်နက်ငယ်များ အသုံးပြုရာတွင်လည်း မလိုအပ်ဘဲ အင်အားမမျှသည့် ပုံစံဖြင့် အသုံးပြုခဲ့ရာ အသက်မပြည့်သူ ကလေးငယ်များ အပါအဝင် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြသူများ အပေါ် တရားလက်လွတ် သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများ ပိုမို ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် မြောက်ဥက္ကလာ၊ လှိုင်သာယာ၊ တပ်မတော်နေ့နှင့် ပဲခူး စသည့် အခြေအနေ ၄ ခု၌ ထိခိုက်သေဆုံးမှု ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။²¹

၂၅။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင် စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် ရန်ကုန်မြို့၊ မြောက်ဥက္ကလာမြို့နယ်၌ ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြသူများအား သေစေလောက်သော အင်အားဖြင့် ဖြိုခွင်းမှုများသိသိသာသာ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး မျက်မြင်သက်သေများ၏ ဖော်ပြချက်များအရ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြသူများအား တမင်ရည်ရွယ်ကာ ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်မှု ရှိကြောင်း တစိုက်မတ်မတ် ထွက်ဆိုခဲ့သည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၏ ပစ်ခတ်ဖြိုခွင်း ခံရသူများသည် ဦးခေါင်းနှင့် ရင်ဘတ်တို့၌ ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များစွာ ရှိကြောင်း တွေ့ရလေ့ရှိရာ ၎င်းတို့သည် ဦးတည်ပစ်မှတ်ထား၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် အင်အားသုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခံရလေ့ရှိကြောင်း ပြသနေသည်။ လုံခြုံရေး

²⁰ A/HRC/48/CRP.2 တွင် အသေးစိတ် လေ့လာနိုင်သည်။
²¹ Ibid.

တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဆန္ဒပြသူများအား ထောက်ပံ့ပေးသူများ အပါအဝင် ဆေးဝါး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများနှင့် ကျန်းမာရေး လုပ်သားများကိုလည်း တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့၏ လှိုင်သာယာမြို့နယ် အတွင်း မြောက်များလှစွာသော ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ နေ့အချိန်အခါတွင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဆက်စပ်သော စက်ရုံ အလုပ်ရုံများအား မီးရှို့ခဲ့သလို လူယက်ဖျက်ဆီးမှုများ ရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် သိသိသာသာ ထိခိုက် ပျက်စီးခဲ့သည်။ ထိုအခါ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် အလျဉ်းမသင့်သလို နေအိမ်အတွင်းသို့ လက်နက်များဖြင့် ပစ်ခတ်ခြင်း၊ နေအိမ်များ အတွင်း ဝင်ရောက်ရှာဖွေခြင်း၊ စစ်တပ် ဆန့်ကျင်သူဟု ယူဆရာသူ မှန်သမျှကို ဖမ်းဆီးခြင်း ပြုခဲ့ကြောင်း သတင်းများ ပေါ်ထွက်ကာ အခြေအနေကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကိုင်တွယ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ကိုင်တွယ်မှုသည် နေ့ရော၊ ညပါ ဆက်လက် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ရလဒ်အားဖြင့် မြို့နယ်နေ လူထု ၁၀၀,၀၀၀ ကျော်သည် နောက်အပါတ်၌ ထိုဒေသမှ ထွက်ပြေးစွန့်ခွာခဲ့ရသည်။

၂၆။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် (SAC) အစိုးရပိုင် "မြန်မာ့အလင်း" သတင်းစာက လူငယ်များ အနေဖြင့် "ဦးခေါင်းနှင့် ကျောဘက်တွင် သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်ခံရ၍ ရုပ်ပျက်ဆင်းပျက် သေဆုံးနိုင်သည့် ဘေးမှ သင်ခန်းစာယူကြရန်" ဟူ၍ သတိပေးချက်ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ စစ်တပ် အားပေးထောက်ခံသည့် ရုပ်မြင်သံကြားဌာန တစ်ခုကလည်း ရှေ့ရက်က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် အတိုင်း ပြန်လည် အသံလွှင့်ပြောကြားခဲ့သည်။²² မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဆန္ဒပြသူများသည် တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ဆန္ဒပြ လှုပ်ရှားမှုများအား ဆက်လက် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဆန္ဒပြလှုပ်ရှားသူများသည် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ အကြမ်းဖက် နှိမ်နင်းမှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် အချိန်တို အတွင်း "ရှောင်တခင်" ဆန္ဒပြသည့် ပုံစံနှင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ အနားယူနေနိုင်သည့် အချိန်တွင် ဆန္ဒပြခြင်း စသည့် ဆန္ဒပြနည်းလမ်းများ အပါအဝင် ဆန္ဒပြ ဗျူဟာအပြောင်းအလဲများ ပြုခဲ့သည်။ ဆန္ဒပြသူ အများအပြားတွင် ခုခံကာကွယ်မည့် ပစ္စည်းများ မရှိသော်လည်း အချို့သော ဆန္ဒပြ နေရာများတွင် သဲအိတ်များ ချထားခြင်း သို့မဟုတ် သေနတ်ကျည်မှ ကာကွယ်ရန် အကာအကွယ်များ ပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ အချို့ အခြေအနေများတွင် ဆန္ဒပြပါဝင်သူများသည် ဖြစ်သလိုလုပ်ထားသည့် အသေးစား လက်နက်များ ဖြစ်သော လောက်လေးခွ၊ လောက်လွဲ၊ ပြောက်အိုးနှင့် တခါတရံ မိုလိုတော့ ဓာတ်ဆီပုလင်းများ လက်ဝယ် ရှိခဲ့ကြသည်။

၂၇။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ကျရောက်သည့် တပ်မတော်နေ့၌ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပြည်ထောင်စု နယ်မြေ၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ၁၅ ခုအတွင်း ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြသူများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း နေရာအနှံ့အပြားတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြပွဲများအား သတိပေးခြင်း မရှိဘဲ စစ်တပ်က လက်နက်များဖြင့် ပစ်ခတ်ခဲ့သည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ထွက်ပြေးသူများနှင့် ဒဏ်ရာရသူများ သာမက ၎င်းတို့အား အကူအညီပေးသူများကိုလည်း ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် ရင်းမြစ်များ အရ အနည်းဆုံး လူပေါင်း ၁၃၀ ခန့် သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကာ ထိုအရေအတွက်သည် တစ်ရက် အတွင်း အသက်မပြည့်သူ ကလေး ၁၇ ဦး အပါအဝင် သေနတ်ဒဏ်ရာကြောင့် ခေါင်း၊ ရင်ဘတ် ထိမှန်ကာ သေဆုံးသည့်နှုန်း အမြင့်မားဆုံးလည်း ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ သတ်ဖြတ်မှုကြောင့် သေဆုံးခဲ့သူ ခေတ္တမျိုးတစ်ဦး၏ ရုပ်အလောင်းအား မိသားစုဝင်များ၏ သဘောတူညီချက် မယူဘဲ မီးရှို့သဂြိုဟ်ခဲ့ကြောင်း လူတစ်ဦးက ပြန်လည် ပြောပြခဲ့သည်။ သေဆုံးသူများ၏ ရုပ်အလောင်းကို ရယူရန် ရဲတပ်ဖွဲ့က မိသားစုထံ ဖုန်းဆက်၍ လည်းကောင်း၊ လူကိုယ်တိုင် လာရောက်၍ လည်းကောင်း တောင်းဆိုခဲ့ကြပြီး အဖြစ်အပျက်တစ်ခုတွင်မူ ကလေးတစ်ဦး၏ ရုပ်အလောင်းကို မီးရှို့သဂြိုဟ်ပစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဖြိုခွင်းသည့် နေ့မတိုင်မီ သတိပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ စစ်ဗျူဟာများ အသုံးပြုခြင်း၊

²² မြန်မာ့အသံ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား ထုတ်လွှင့်မှု၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၆ ရက်

အသေအပျောက် များပြားခြင်းနှင့် နိုင်ငံအနှံ့တွင် ဖြိုခွင်းနှိမ်နင်းမှုများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းတို့သည် စစ်တပ်အာဏာပိုင်များက ကြိုတင်ပြင်ဆင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း ညွှန်းဆိုနေပါသည်။ စစ်တပ်အာဏာပိုင်များသည် ဆန္ဒပြမှုများ ဆက်လက် မဖြစ်ပွားစေရန်နှင့် နိုင်ငံအဝှမ်း၌ စစ်တပ်၏ ထိန်းချုပ်မှု အားကောင်းစေရန် အလို့ငှာ သေစေလောက်သော လက်နက်များအား ရည်ရွယ်ချက် ရှိရှိ အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း ပေါ်လွင်နေပါသည်။

၂၈။ ဧပြီလ ၉ ရက်နေ့တွင် ပဲခူးမြို့ရှိ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်ရန် လမ်းများအား အကာအရံဖြင့် ပိတ်ဆို့ဆန္ဒပြသူများ ရှိရာ လူနေရပ်ကွက်များကို ဝိုင်းရံခဲ့သည်။ ဒရုန်းများဖြင့် ပျံသန်း စစ်ဆေးပြီးနောက် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များက တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိခဲ့ကာ လူနေရပ်ကွက် အတွင်း ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးမည်ကို အလေးမထားဘဲ လောင်ချာနှင့် အမြောက်လက်နက်များဖြင့် လမ်းပိတ် အတားအဆီးများအား ဖျက်ဆီးခဲ့ရာ ရပ်ကွက်နေ အရပ်သားများသည် ပေါက်ကွဲမှုနှင့် ဗုံးကျည်ဒဏ် သင့်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ ပြင်းထန်စွာ ပစ်ခတ်ခြင်းကြောင့် အနည်းဆုံး လူ ၈၂ ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ မှတ်တမ်းပြုစုချက် တစ်ခုအရ စစ်သားများသည် ဆေးကုသခံယူရန် စုဝေးနေသည့် ဒဏ်ရာရ ဆန္ဒပြသူများအား ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဘုရားစေတီ တစ်ခုကိုလည်း တပ်ဖွဲ့ခွဲကာ ထိုနေရာအား သေဆုံး၊ ဒဏ်ရာရသူများ ထားရှိရာ နေရာ အဖြစ် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်းလည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြောဆိုကြသည်။ ထိုနေရာ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းများနှင့် ဒေသခံ ကျန်းမာရေး လုပ်သားများက ဒဏ်ရာရ ပြည်သူများကို ဆေးကုသပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း ဆေးကုသခွင့် မပေးခဲ့ပေ။

၂၉။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြသူများအား လေးစားသမှုရှိကာ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု ပေးသင့်ပါသည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး အဖွဲ့ဝင်များသည် ဆန္ဒပြသူများ မိမိဆန္ဒအလျောက် လူစုခွဲစေရန် တရားဝင် နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သလို အင်အားသုံးရမည် ဆိုလျှင်လည်း လုံးဝ လိုအပ်သည့် အနေအထားမှသာ အသုံးပြုရမည် ဖြစ်ပြီး လိုအပ်သလောက် အင်အား အနည်းဆုံးသာ အသုံးပြုရပါမည်။ အင်အားအသုံးပြုရမည် ဆိုလျှင်လည်း ဥပဒေဘောင်ဝင်မှု ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် အညီ လိုအပ်ချက်အရ အချိုးအစား ညီမျှစွာ၊ သတိချပ်ဆင်ခြင်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိဘဲ မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ လူ့အသက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် သို့မဟုတ် ဘေးဖြစ်စေသူကြောင့် ရုတ်ချည်း ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုအား ကာကွယ်နိုင်ရန် အတွက် လိုအပ်သည့် အခါမှသာ ကန့်သတ်ပုဂ္ဂိုလ်များအား ဦးတည်၍ သေနတ် အသုံးပြုနိုင်ပြီး ထိုသို့ မဟုတ်လျှင် လူစုလူဝေးများရှိသည့် အခင်းအကျင်း၌ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် သေနတ်ကိုင်ဆောင် အသုံးပြုခွင့် မရှိပေ။ မြန်မာလုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ လုပ်ရပ်များသည် ဖော်ပြပါ စံနှုန်းများအား ဖောက်ဖျက်နေသောကြောင့် အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့်တို့အား ထပ်တိုး ချိုးဖောက်ရာ ရောက်နေသည်။ သေဆုံးသည့် အခြေအနေ အများစုတွင် အရပ်သားလူထုအား ဦးတည်၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သို့မဟုတ် စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်မှု ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပြီး ၎င်းတို့သည် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှု အဖြစ်သို့ ဦးတည်သွားနိုင်ပါသည်။

၆။ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လူမဆန်သော ဆက်ဆံမှုများအား တားမြစ်ခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လုံခြုံမှု ရှိရေး

၃၀။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့အထိ (SAC) က ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားသူ အရေအတွက်မှာ ဖေဖဝါရီလတွင် ၆၅၅ ဦး၊ မတ်လတွင် ၂,၀၂၃ ဦး၊ ဧပြီလတွင် ၁,၀၂၅ ဦး၊ မေလတွင် ၈၂၆ ဦး၊ ဇွန်လတွင် ၄၃၀ ဦးနှင့် ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့ အထိ

၁၃၆ ဦး၊ စုစုပေါင်း အနည်းဆုံး ၆,၄၉၃ ဦးခန့် ရှိပါသည်။ ဇူလိုင်လလယ်တွင် ထိုဖမ်းဆီးခံထားရသူများမှ ၂,၉၂၄ ဦးကိုသာလျှင် ပြန်လည် လွတ်ပေးခဲ့သည်။²³

၃၁။ (SAC) က ဆက်တိုက် ဖမ်းဆီး၊ ထိန်းသိမ်းမှုများသည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသည်မှာ သိသာမြင်သာစွာ ဆင်တူပုံစံ ဖြစ်နေပါသည်။ တပ်မတော်သည် အာဏာသိမ်းသည့် ကနဦး နာရီပိုင်းများတွင် အသစ်စတင်မည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းသစ် စုဝေးနေကြသော မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်များနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရာပေါင်းများစွာကို ထိန်းသိမ်း ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ တချိန်တည်းမှာပင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း အစိုးရ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နိုင်ငံရေးသမားများကိုလည်း ပစ်မှတ်ထား ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ တပ်မတော် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်က ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှု ရှိသည် ဟူသော စွပ်စွဲချက်ဖြင့် အာဏာသိမ်းရန် ယိုးမယ်ဖွဲ့ အကြောင်းပြကာ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အရပ်ဖက် လူမှု အဖွဲ့အစည်းမှ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ဒါဇင်ပေါင်းများစွာကိုလည်း ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

၃၂။ ထိုသို့ အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် လူငယ်များက ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြရန် စုစည်းခဲ့ရာ မကြာမီ လပိုင်းအတွင်း ကျောင်းသားကျောင်းသူများအား အုပ်စုလိုက် ဖမ်းဆီးမှု မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလလယ်မှ မေလကုန်ပိုင်း အထိ ၆ ပါတ်ကြာ ကာလအတွင်း (SAC) သည် ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC) ပုဒ်မ ၅၀၅က ဖြင့် ဖမ်းဆီးမည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များစာရင်းကို နေ့စဉ်ကြေညာခဲ့ကာ ၎င်းတွင် အာဏာသိမ်းမှုကို ဝေဖန်ခြင်း၊ (CRPH) ကို ထောက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် (CDM) လှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ခြင်းတို့ အတွက် မြန်မာ နာမည်ကျော် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အနုပညာသမားများ၊ ဆရာဝန်များ၊ ကျောင်းဆရာဆရာမများ၊ သူနာပြုများနှင့် အခြားသူများ ပါဝင်ပြီး အဓိကအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြပွဲများကို လှုံ့ဆော်အားပေးရာ၌ လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းရှိသူများကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ သတင်းသမားများသည်လည်း (SAC) ၏ ပစ်မှတ်ထား ဖမ်းဆီးခြင်းကို စဉ်ဆက်မပြတ် ခံခဲ့ရသည်။ အာဏာသိမ်းပြီး ပထမ ၃ လ အတွင်း သတင်းမီဒီယာသမား ၃၀ လည်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် စစ်တပ် အာဏာပိုင်များက လစဉ် အရေးယူထားရှိသူများ စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ အရေးယူထားရှိသူများ စာရင်းတွင် ပါဝင်သူများ အနေဖြင့် ပုန်းရှောင်နေရာမှ မိမိ ဆန္ဒအလျောက် အဖမ်းခံဖို့ ဖိအားပေးရန် အလိုငှာ စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင် ၉၃ ဦးကိုလည်း အစားထိုး ဖမ်းဆီးမှုများ ရှိနေသည်။

က။ တရားလက်လွှတ် ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ဖမ်းဆီးခံထားရစဉ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် သေဆုံးခြင်း

၃၃။ အထက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် လူထုသက်တာ၌ လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များ ဆုံးရှုံးလာသည်။ တပ်မတော်သည် လူ့အမြောက်အမြား ဖမ်းဆီးအကျဉ်းချရန် အသစ်ထုတ်ပြန်လိုက်သည့် ဥပဒေ ပုဒ်များဖြင့် ဖုံးကွယ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသော်လည်း စစ်ခုံရုံးများနှင့် "အကျဉ်းထောင်တွင်း ခုရုံးများ"၌ တရားစွဲဆိုခြင်းများသည် လျော်ကန်သော တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် တရားမျှတသော တရားရေးဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများအား မပြည့်မီပေ (အပိုင်း ၃၊၁ အားကြည့်ပါ)။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအား လေးစားမှု မရှိသလို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံနှုန်းများကိုလည်း လိုက်နာခြင်း မရှိသည့် တရားစွဲဆိုမှုများကြောင့် လွတ်လပ်ခွင့် ဆုံးရှုံးမှုများစွာ ရှိနေပြီး တရားလက်လွှတ် ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ဥပဒေမဲ့ ဖမ်းဆီးခြင်း သဘော သက်ရောက်သည်။

²³ A/HRC/48/CRP.2 အား ကြည့်ပါ။

၃၄။ အချို့အခြေအနေများတွင် ဖမ်းဆီးခံရသူများအား စစ်တပ် စစ်ကြောရေး စခန်းများ နှင့်/ သို့မဟုတ် အကျဉ်းထောင်များသို့ မလွှဲပြောင်းမီ ရဲစခန်းသို့ ဦးစွာ ပို့ဆောင်ခဲ့သည်။ ယုံကြည်စိတ်ချရသော အစီရင်ခံစာ ဖော်ပြချက်များအရ ရဲစခန်း၌ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရစဉ် (LGBT) ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး အပါအဝင် ထိန်းသိမ်းခံ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများအား လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များက လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

၃၅။ အချို့သော ထိန်းသိမ်းခံရထားရသူများသည် စစ်တပ် စစ်ကြောရေး စခန်းများသို့ ပို့ဆောင်ခံကြရပြီး အကျဉ်းထောင်သို့ လွှဲပြောင်းခြင်း မပြုမီ ကြာချိန်သည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး တူညီခြင်း မရှိပေ။ ယုံကြည်စိတ်ချရသော အစီရင်ခံစာများအရ အကျဉ်းထောင်နှင့် စစ်ကြောရေး စခန်းများရှိ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ စဉ်ဆက်မပြတ် စစ်ဆေးမေးမြန်းသည့် နည်းများသည် ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် အလားသဏ္ဍာန်တူကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ စစ်ဆေးမေးမြန်းသည့် အချိန်တွင် အသုံးပြုသည့် နည်းများမှာ မျက်စိကို အဝတ်ဖြင့်အုပ်ခြင်း၊ လက်ထိပ်ခတ်ခြင်း၊ ရိုက်နှက်ခြင်း၊ ၂ ရက်မှ ၃ ရက်အထိ အစာရေစာ ဖြတ်တောက်ခြင်းနှင့် အိပ်ခွင့်မပေးခြင်း စသည့် နည်းများ ယေဘုယျအားဖြင့် ပါဝင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ တစ်ယောက်ဆိုလျှင် အချိန်ပြည့် နီးပါး ခူးထောက်နေရကြောင်းနှင့် ခူးအပေါ်တွင် ဆေးလိပ်ဖြင့် တို့သည့် ဒဏ်ရာ ရရှိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကာ အခြားဖော်ပြချက် အရ စစ်ဆေးမေးမြန်းချိန် အတွင်း ၎င်းတို့အား ခူးထောက်စေပြီး ၎င်းတို့၏ ဦးခေါင်းအား ချိတ်ရွယ်ထားသည့် ဓား သို့မဟုတ် သေနတ်အား ရွေးချယ်ခိုင်းကြောင်း ဆိုပါသည်။ စစ်တပ်ပိုင် ရုပ်မြင်သံကြားမှ တဆင့် ရုပ်သံထုတ်လွှင့်ရာတွင် ရုပ်သံမှတ်တမ်းများ အရ ဖမ်းဆီးခံရစဉ် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း ခံရသူများ ကိုယ်ပေါ်၌ ဒဏ်ရာ ရရှိခဲ့သည်ဟု သုံးသပ်ရသော မြင်သာထင်ရှားသည့် ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များကို တွေ့ရပါသည်။

၃၆။ အာဏာသိမ်းသည့် ကနဦး ရက်သတ္တပတ်များတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရသူများ၏ ဆွေးနွေးသားချင်းများမှ ၎င်းတို့၏ အိမ်သူအိမ်သားများ မည်သည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေသည်၊ သို့မဟုတ် မည်သည့် နေရာတွင် ရောက်နေသည် ဟူသည့် အချက်အလက်များ လုံးဝ မသိရှိရပေ။ အခြေအနေအများစုတွင် (SAC) ဘက်ကလည်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှုကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိသည့် ပုံပေါ်နေပါသည်။

၃၇။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံထားရစဉ် သေဆုံးသူ အနည်းဆုံး ၅၀ ခန့်ရှိကြောင်း ဆိုကြပါသည်။ အချို့မှာ ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ဝင်ရောက်ရှာဖွေခြင်း ပြုစဉ် သို့မဟုတ် အဝင်အထွက် တားဆီးခိတ်များ၌ ဒဏ်ရာများ ရရှိခဲ့ပြီး ၎င်းတို့အား ဆေးဝါးကုသမှု မပေးကြောင်း ဖော်ပြထားကြပါသည်။ ထိန်းသိမ်းခံထားရစဉ် သေဆုံးမှုများသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ဖြစ်ပွားနေပြီး ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်ခရိုင်တွင် အနည်းဆုံး ၆ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားကာ ထိုအရေအတွက်သည် ခရိုင်တစ်ခုအတွင်း အများဆုံး သေဆုံးမှုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့ထဲမှ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံထားရစဉ် သေဆုံးသူ ၄ ဦးမှာ အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ် (NLD) ပါတီဝင်များ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့မိသားစုဝင်အား ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ၎င်းတို့ ချစ်ရသော မိသားစုဝင်၏ ရုပ်အလောင်းအား မီးသဂြိုဟ်ခြင်း မပြုမီ စစ်ဆေးရုံ၌ ခေတ္တလာရောက်ကြည့်ရန် လာရောက်ဖို့ ရဲစခန်းမှ မိသားစုဝင်များအား ဖုန်းခေါ်ဆိုခံရကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ အချို့သော အခြေအနေများတွင် သေဆုံးသွားသူ၏ မိသားစုဝင်များအား အာဏာပိုင်များ အသိမပေးခင်ကတည်းက မီးရှို့သဂြိုဟ်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ မိသားစုဝင်များအား သေဆုံးသူ၏ ရုပ်အလောင်းအား ပြသသည့် နေရာတွင် သေဆုံးသူ၏ ခန္ဓာကိုယ်၌ ညှိမ့်စွဲရာ၊ နှာခေါင်းနှင့် နံရိုးကျိုးခြင်း၊ ခေါင်းဒဏ်ရာများ၊ ခွဲစိတ်ပြီး ချုပ်ထွင်းရာများနှင့် မီးလောင် ဒဏ်ရာများ အပါအဝင် အခြား ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များအား သိသာထင်ရှားစွာ တွေ့ခဲ့ကြသည်။ ကွယ်လွန်သူ မိသားစုဝင် သေဆုံးသည့် အကြောင်းအရင်းနှင့် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း ခံရစဉ် စစ်ဆေးထားသော ဆေးစစ်ချက် သို့မဟုတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု စသည့် အချက်အလက်များကို မိသားစုဝင်များက မသိရပေ။

၃၈။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ စတင်၍ စစ်တပ် အာဏာပိုင်များသည် ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဆန္ဒပြသူများနှင့် သတင်းမီဒီယာသမားများအား ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းချုပ်နှောင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်လာခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် (SAC) အား ဆန့်ကျင်သည်ဟု သံသယရှိသူ မည်သူကို မဆို ဖမ်းဆီးအရေးယူရန် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်ဆောင်လာသည်။ ထိုသို့ ဖမ်းဆီးမှုနှင့် ထိန်းသိမ်းချုပ်နှောင်မှုများအား ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးအား တရားဝင် လိုက်နာကျင့်သုံးသည့် ပုံပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်နေသော်လည်း ထိုသို့ဖမ်းဆီးခြင်းများသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်အား ဖောက်ဖျက်ကာ တရားလက်လွှတ် ဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းများအား အရပ်သား လူထုကို ပစ်မှတ်ထား၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်၊ စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်မှုများ အဖြစ် ကျူးလွန်ပါလျှင် ထိုသို့သော ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းအား လူသားမျိုးနွယ်စု အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားစဉ် လူမဆန်စွာ ဆက်ဆံမှုများသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသူများ အပေါ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နာကျင်မှု သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အတိုဒုက္ခရောက်စေမှု ရှိသလို အချို့ အခြေအနေများတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းစဉ် သေဆုံးမှုများ အဖြစ်သို့ ဦးတည်သွားသောကြောင့် ၎င်းတို့သည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြား ရက်စက်သော၊ လူမဆန်သော ဆက်ဆံခြင်းအပေါ် တားမြစ်မှုများအား ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများသို့ ဦးတည်သွားစေနိုင်ပါသည်။

ခ။ ကလေးသူငယ်များ

၃၉။ ကလေးများကိုလည်း တရားလက်လွှတ် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းနေသလို စစ်တပ် စစ်ကြောရေး စခန်းများတွင်လည်း စစ်ဆေးခြင်းများ ရှိနေပါသည်။ အချို့ ကလေးများသည် ၎င်းတို့၏ မိဘများနှင့် အတူ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း ခံရပြီး အချို့မှာ မိဘများနှင့် မဟုတ်ပေ။ နောက်ပိုင်း အမှုတွဲများတွင် မိဘများသည် ၎င်းတို့၏ သားသမီးများအား မည်သည့် နေရာတွင် ရှိသည်ကို မသိရှိကြဘဲ စစ်တပ် စခန်းများတွင် ၎င်းတို့ သားသမီးများအား စုံစမ်းစစ်ဆေးသည့် အခါမှာသာ ကလေး၏ အသက်ကို အမှန်သိရှိဖို့ စာရွက်စာတမ်းများ တောင်းကြည့်ရန် ရဲက မိဘများအား ဆက်သွယ်ကြသည့် အခါမှာသာ သိရှိကြသည်။ ထိုကာလမျိုးတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းသည့် အခါ ပုံမှန်အားဖြင့် ရက်အချို့ ကြာမြင့်တတ်ပြီး ကလေးသူငယ်များ မည်သည့် နေရာတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားသည်ကို နှုတ်ဆိုတတ် ထိန်းချန်ခြင်းသည် အတင်းအဓမ္မ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားခြင်းနှင့် သဏ္ဍာန်တူသည်။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း ခံရစဉ် ကလေးသူငယ်များသည်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လူမဆန်စွာ ဆက်ဆံခြင်း ကြုံရသည်။

၄၀။ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး သတ်မှတ်ထားသော မြို့နယ်များမှ အပ ကလေးသူငယ်များအား လူငယ် တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုပြီး တောင်ဥက္ကလာပနှင့် သင်္ကန်းကျွန်း မြို့နယ်များတွင်မူ မြို့နယ်တရားရုံးများတွင် တရားသူကြီးက လူငယ် တရားသူကြီး အဖြစ် ထိုင်ကာ ကလေးသူငယ်များနှင့် ဆိုင်သော အမှုအား စီရင်သည်။ ထိုတရားစွဲဆိုမှုများသည် ကလေးငယ်များ ဝန်ခံထွက်ဆိုရန် ဖိအားပေးခြင်းဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ် စီရင်နိုင်ရန် အဓိကထား ဆောင်ရွက်နေကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့တွင် မြောက်များစွာသော အကျဉ်းသားများအား ထောင်မှ လွှတ်ပေးပြီးနောက် အာဏာပိုင်များသည် ရာဇသတ်ကြီး ဥပဒေ (PC) ပုဒ်မ ၅၅၅ က ဖြင့် တရားစွဲခံထားရသော ကလေးလူငယ်များအား နောင်မကျူးလွန်ရန် ခံဝန်ထိုးစေသည်။ အချို့ ကလေးလူငယ်များကိုမူ လူငယ် ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများတွင်သာ ဆက်လက် ထားရှိသည်။

၄၁။ အထက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများကို ထောက်ရှု၍ ကလေးလူငယ်များအား ထိန်းသိမ်းချုပ်နှောင်ခြင်းနှင့် ကလေးသူငယ်များကို ရုံးတင် တရားစွဲဆိုခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံက

အတည်ပြု ပါဝင် လက်မှတ်ထိုးထားသော ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကွန်ပန်းရှင်း အပါအဝင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိပေ။

၇။ လုံခြုံရေးကင်းမဲ့မှု များလာခြင်းနှင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ပိုမို ဖြစ်ပွားလာခြင်း

၄၂။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ မြောက်များစွာသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး အာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် လက်နက်ကိုင် အကြမ်းဖက်မှုများသည် နိုင်ငံအဝှမ်း သိသိသာသာ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ အာဏာမသိမ်းမီ ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၌ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ (EAOs) အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများသည် ပြန်လည် အသက်ဝင်လာကာ တိုက်ပွဲများ ဆက်တိုက်ဆိုသလို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဖြစ်ပွားလာသည်။ ထိုသို့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများနှင့် မတူကွဲပြားသော လက်နက်ကိုင် ခုခံစစ်မျိုးသည် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့သစ်များဖြင့် မြို့ပြဒေသများ၌ စတင်လာသည်။ တပ်မတော်သည် ထိုသို့သော လက်နက်ကိုင် အုပ်စုများအား တန်ပြန်ပစ်ခတ်မှုများကြောင့် ယခင်က တပ်မတော်နှင့် (EAOs) များအကြား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ မကြုံဖူးသော နေရာများတွင် တိုက်ပွဲများ စတင်ဖြစ်ပွားလာသည်။ ဧပြီလမှ စ၍ သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ပေါက်ကွဲမှုများ ပိုမို ဖြစ်ပွားလာရာ နိုင်ငံ၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် မလုံခြုံမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ နေရာ အတော်များများ၌ (EAOs) များနှင့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့သစ်များသည် အတူတကွ ပူးပေါင်းတိုက်ခိုက်ကြသည်။ တပ်မတော်သည် အစဉ်အလာအရ အသုံးပြုခဲ့သော “ဖြတ် ၄ ဖြတ်” ဗျူဟာဖြင့် ရန်သူအား ငွေကြေး၊ အစားအစာ၊ ထောက်လှမ်းရေး သတင်းနှင့် လူသစ်စုဆောင်းမှု ကန့်သတ်ဖြတ်တောက်ရန် ရည်ရွယ်ကာ အရပ်သားများအား ဆက်လက် ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်နေသည်။²⁴ မြန်မာအစိုးရသည် ထိုသို့သော ဗျူဟာအား နိုင်ငံအဝှမ်းရှိ နေရာအများအပြားရှိ လူထုကို ပစ်မှတ်ထား အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး များစွာ ချိုးဖောက်နေသည့် အပြင် အချို့သော အခြေအနေတွင် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေကိုလည်း ချိုးဖောက်ရာရောက်သည်။ (အောက်တွင် ကြည့်ပါ။)

က။ လက်နက်ကိုင် ခုခံမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းနှင့် အခြား လက်တုံ့ပြန်သည့် လုပ်ရပ်များ

၄၃။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြသူများအား ပြင်းထန်စွာ အင်အားသုံး ဖြိုခွင်းခြင်းနှင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များက ရပ်ရွာလူထုရှိရာ နေရာများသို့ ညအချိန် ဝင်ရောက် ရှာဖွေဖမ်းဆီးခြင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် အာဏာသိမ်းမှုကို ဆန့်ကျင်သော အချို့အတိုက်အခံများသည် လက်နက်ကိုင် တော်လှန်လာကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ နေရာအနှံ့အပြားတွင် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များအား စတင် ဖွဲ့စည်းလာကြကာ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ လှုပ်ရှားမှုများကို စောင့်ကြည့်ပေးသည့် အဖွဲ့၊ ဖမ်းဆီးခံထားရသူများ လွတ်မြောက်ရေး တောင်းဆိုကြသော အဖွဲ့များနှင့် ဆန္ဒပြသူများအား ကာကွယ်ပေးသည့် အဖွဲ့များမှ ဖွဲ့စည်းလာကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့မှာမူ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေထိန်းချုပ်နိုင်ရေး အတွက် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များအား အတူတကွ တိုက်ခိုက်ကြရန် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်လာကြသည်။ ထိုအုပ်စုများမှ အချို့အဖွဲ့ဝင်များသည် ရိုရင်းဆွဲ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များမှ စစ်သင်တန်းများ ရယူလာကြသည်။

၄၄။ (SAC) ၏ အကြမ်းဖက် လုပ်ရပ်များအား တုံ့ပြန်တော်လှန်သည့် မည်သည့် လုပ်ရပ်မဆို မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်သည့် တရားဘောင်ဝင်သော လုပ်ရပ် ဖြစ်ကြောင်း (CRPH) က

²⁴ A/HRC/39/64 နှင့် အခြားဖိုင်များအား ကြည့်ပါ။

ကြေညာပြီးနောက်တွင် (NUG) သည် ၎င်းတို့၏ ပြည်သူ့ ကာကွယ်ရေးတပ် (PDF) ဖွဲ့စည်းကြောင်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလ အစောပိုင်းတွင် ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုသို့ ကြေညာပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံ အဝှမ်း၌ အသစ်ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များကလည်း (NUG) နှင့် တသားတည်း ဖြစ်ကြောင်း တရားဝင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ မေလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် (NUG) က ၎င်းတို့၏ (PDF) အဖွဲ့တို့ လိုက်နာစောင့်ထိန်းရမည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဓိက စံချိန်စံနှုန်းများ ပါဝင်သော ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက် (Code of Conduct) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည် (အပိုင်း ၉ ကို ကြည့်ပါ။)။ သို့သော် လက်ရှိအချိန်အထိ (NUG) သည် မြောက်များလှစွာသော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့သစ်များမှ (NUG) နှင့် ပူးပေါင်းသည့် အဖွဲ့များကို သော်လည်းကောင်း၊ မပူးပေါင်းသည့် အဖွဲ့များကိုသော်လည်းကောင်း ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းရှိပုံ မပေါ်ပေ။ အသစ် ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များတွင် တပ်အရွယ်အစား၊ သင်တန်းရရှိမှု၊ လက်နက်တပ်ဆင်မှု၊ မဟာမိတ်ဖွဲ့မှု၊ အမိန့်ပေး ဖွဲ့စည်းပုံအဆင့်ဆင့် အပါအဝင် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်နိုင်မှု နှင့် တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုနိုင်သည့် စွမ်းဆောင်ရည်တို့တွင် မတူကွဲပြားမှုများ ရှိကြပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလလယ်မှ စ၍ ပျူစောထီး ဟုခေါ်သော စစ်တပ် အားပေးထောက်ခံသည့် အုပ်စုများသည်လည်း နိုင်ငံအဝှမ်းဖွဲ့စည်းလာကာ ၎င်းတို့ထဲမှ အချို့မှာ တပ်မတော်က သင်တန်းပေးထားသည်ဟု ဆိုကြသည်။

၄၅။ ပြည်ထောင်စု နယ်မြေ အပါအဝင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း ၁၂ ခု၌ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဖော်ပြပါ လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ အကြား တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားလာကာ အထူးသဖြင့် စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ ချင်းပြည်နယ်နှင့် ကယားပြည်နယ်များတွင် တိုက်ပွဲပြင်းထန်နေသည်။²⁵ အခြေအနေ အတော်များများတွင် တပ်မတော်သည် ခုခံကာကွယ်ရေး တပ်ဖွဲ့များနှင့် အပြန်အလှန် ထိတ်တိုက် ပစ်ခတ်ပြီနောက် သို့မဟုတ် အိမ်တွင်း ရှာဖွေမှုများ ပြုလုပ်နေစဉ် ဒေသခံ ရပ်ရွာလူထုအား ပစ်မှတ်ထားကာ လက်တုံ့ပြန် လက်စားချေသည့် လုပ်ရပ်မျိုး ကျူးလွန်လေ့ရှိပြီး အကျိုးဆက်အားဖြင့် အရပ်သား သေဆုံးခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်းများနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာမှုများလည်း ရှိလာပါသည်။

၄၆။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဧပြီလဆန်းပိုင်းမှ စ၍ နေရာ အတော်များများ၌ ပစ်ခတ်မှုများ ပြုလုပ်လာကာ အခြေအနေမှာ တဖြည်းဖြည်း ဆိုးရွားလာပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လဆန်းပိုင်းတွင် ကနီနှင့် ဒီပဲယင်း မြို့နယ်များ၌ တပ်မတော်သည် လက်နက်ကြီးများနှင့် သေနတ်များဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိခဲ့ကာ လူသေဆုံးမှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ သေဆုံးသူများမှ အချို့မှာ ဖမ်းဆီးခံရပြီးနောက်မှ သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံခဲ့ရပြီး သတ်ဖြတ်ခံရသူမှ အချို့မှာ လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်ကြောင်း စွပ်စွဲပြောကြားမှုများ ရှိပါသည်။ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ဒေသခံ ၅,၀၀၀ ခန့်သည် ဘာသာရေး အဆောက်အအုံများ၊ တောတွင်းနေရာများနှင့် အိန္ဒိယ နိုင်ငံအတွင်း ထွက်ပြေးခိုလှုံကြရသည်။

၄၇။ ချင်းပြည်နယ်တွင် ချင်းပြည် ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေး တပ် (CDF) က မြို့နယ် အများအပြားရှိ တပ်မတော် တပ်ဖွဲ့ဝင်များအား တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ မင်းတပ်မြို့နယ်တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၃ ရက်နေ့၌ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ကြေညာပြီးနောက် တပ်မတော် တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မင်းတပ်မြို့အား လက်နက်ကြီးများဖြင့် ပစ်ခတ်ကာ အရပ်သား ၁၅ ဦးကိုလည်း လူသား တံတိုင်းအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ မြို့တွင်းရှိ အရပ်သား အဆောက်အအုံများ ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ပြီး ထောင်ပေါင်းများစွာသော ဒေသခံ လူထုများ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရကာ အနည်းဆုံး အရပ်သား ၅ ဦး သေဆုံး၍ အယောက် ၅၀ ကျော် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ကျန်အရပ်သားများကို မြို့တွင်း၌ ပိတ်ထားခဲ့ပြီး ပိတ်မိနေသော အရပ်သားများအား ရေနင့် လျှပ်စစ်မီး ဖြတ်တောက်မှုများ ပြုခဲ့သည်။ ဇွန်လဆန်းတွင် အနီးအနားရှိ ကျေးရွာများ၌

²⁵ ဆက်စပ် မြေပုံအား လေ့လာရန် A/HRC/48/CRP.2 အား ကြည့်ပါ။

တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားမှုကြောင့် ကနဦး နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူ (IDPs) များသည် ဒုတိယအကြိမ် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရပြန်သည်။ ပြောဆိုချက်များ အရ တပ်မတော်သည် အလံဖြူပြထားသော (IDPs) စစ်ရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းအား ပစ်ခတ်ခဲ့သလို ၎င်းတို့ထံသို့ ပို့ဆောင်သည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီများကိုလည်း ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ အခြား မြို့နယ်များတွင်လည်း လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေပြီး တိုက်ပွဲကြောင့် အနည်းဆုံး အရပ်သား ၇ ဦး သေဆုံးကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။

၄၈။ ဒေသခံ ကာကွယ်ရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် (EAOs) အဖွဲ့ဝင်တို့သည် ကရင်နီ အမျိုးသား ကာကွယ်ရေး တပ် (KNDF) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကာ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလကုန်ပိုင်း၌ ကယားပြည်နယ်၊ ဒီမောဆိုးနှင့် လွိုင်ကော် မြို့နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်း ဖယ်ခုံမြို့နယ်ရှိ ရဲစခန်းများနှင့် တပ်မတော် စခန်းများကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူနိုင်ခဲ့သည်။ တပ်မတော် တပ်ဖွဲ့များကလည်း လူနေ ထူထပ်သော နေရာများသို့ လက်နက်ကြီးများဖြင့် ပြန်လည် ပစ်ခတ်သလို လေကြောင်းမှ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အရပ်သား ၅၅ ဦးထက် မနည်း သေဆုံးခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ အတွင်း တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားပြီးနောက် သေဆုံးသူတို့၏ ရုပ်အလောင်းများကို စာသင်ကျောင်းဝင်းအတွင်းနှင့် အခြား နေရာများ၌ တွေ့ခဲ့ရပြီး ၎င်းတို့ထံမှ ၂၂ ဦးမှာ လက်နောက်ပြန်ကြိုးတုပ်ပြီး သေဆုံးနေကြသောကြောင့် တစုတဝေးတည်း ကွပ်မျက်ခံရကြောင်း ညွှန်ပြနေသည်။ တပ်မတော် တပ်သားများသည် စာသင်ကျောင်းများနှင့် ဘာသာရေး အဆောက်အအုံများ အပါအဝင် အရပ်သား အဆောက်အအုံများအတွင်း စခန်းချခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ မီးရှို့ခြင်းနှင့် လုယက်ခြင်းများ ကျူးလွန်ခဲ့ကာ သက်ကြီးရွယ်အိုများ ခိုလှုံနားခိုရာ နေရာကိုလည်း စီးနင်းတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လူ ၈ ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ အရပ်သား ၁၀၈,၀၀၀ ယောက်ကျော်သည် စားနပ်ရိက္ခာ၊ ဆေးဝါးနှင့် အမိုးအကာ မရှိစလောက်ဖြင့် နေထိုင်နေရပြီး ဘာသာရေး နယ်မြေများနှင့် တောအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံနေကြရသည်။ တပ်မတော် စစ်ကြောင်းသည် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ အကူအညီများအား ပိတ်ပင်တားဆီးမှုများ ရှိကာ စစ်ရှောင်ဒုက္ခသည်များ အတွက် ပေးလှူရန် ရည်ရွယ်ထားသော ဆန်အိတ်များအား မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။

၄၉။ မည်သူမည်ဝါ ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်း မရှိသော လူအုပ်စုများသည် ပစ်မှတ်ထား သတ်ဖြတ်မှုများနှင့် ပေါက်ကွဲစေသော လက်နက်ပစ္စည်းများဖြင့် လုပ်ကြံသည့် ရာဇဝတ်မှုများ မြင့်တက်လာကာ လုံခြုံမှု မရှိသော အခြေအနေအား ပိုမို ဆိုးရွားလာစေသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလမှ စ၍ ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ဓားထိုးမှုများကြောင့် လူဦးရေ ၁၃၀ ကျော် အသတ်ခံခဲ့ရပြီး ထိုခိုက်ဒဏ်ရာရသူများလည်း ရှိကြသည်။ ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်ခံရသူ အများစုမှာ ကျေးရွာ/ရပ်ကွက် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး တာဝန်အား လက်ရှိ ထမ်းဆောင်နေသော သို့မဟုတ် ယခင်က ထမ်းဆောင်ဖူး သူများနှင့် စစ်တပ် သတင်းပေးဟု သံသယ ရှိသူများ ဖြစ်ကြောင်း ဆိုကြသည်။ လက်ရှိ အချိန်အထိ စစ်တပ် ဆန့်ကျင်ရေး အုပ်စုများသည် လူသေမှု ဒါဇင်ပေါင်းများစွာ အတွက် တာဝန်ရှိကြောင်း တရားဝင် ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ အခြေအနေ အတော်များများတွင် မည်သူမည်ဝါ ဖော်ထုတ်ပြောကြားခြင်း မရှိသော ကျူးလွန်သူများသည်လည်း (NLD) ပါတီဝင်နှင့် အခြား နိုင်ငံရေး ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း ဖော်ပြပါ အလားတူ နည်းလမ်းများဖြင့် သတ်ဖြတ်မှုများ ရှိနေကာ ထိုသတ်ဖြတ်သူများသည် ပျူစောထီး အုပ်စုနှင့် ဆက်စပ်ကြောင်း ဆိုကြသည်။

၅၀။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ကတည်းက အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ၊ စစ်ဆေးရေး ဝိတ်များနှင့် ရဲစခန်းများ အပါအဝင် စစ်တပ်နှင့် စပ်ဆက်သော အဆောက်အအုံများနှင့် (SAC) က ပြန်လည် ဖွင့်လှစ်ရန် စီစဉ်ထားသော စာသင်ကျောင်းများ၊ ပညာရေး အဆောက်အအုံများတွင် ဗုံးပေါက်ကွဲသည့် အရေအတွက် များစွာ ရှိလာသည်။ ရှုပ်ထွေးလှသည့် ပုံစံ အမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုရာကျပန်း ဖန်တီးထားသော လက်လုပ်ဗုံးနှင့် မီးလောင် ပေါက်ကွဲစေတတ်သော ပစ္စည်းများသည် လူအများ သေဆုံးဒဏ်ရာရစေသည့် ပေါက်ကွဲမှုများ၏ အဓိက အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။

၅၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများတွင်²⁶ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကိုလည်း လိုက်နာကျင့်သုံးရပါမည်။ အဓိကအားဖြင့် ဂျနီဗာ ကွန်ဗန်းရှင်း၏ ဘုံ ပုဒ်မ ၃ နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေ၏ ကျင့်သုံးရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား စစ်တပ် အင်အားစုများနှင့် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော လက်နက်ကိုင် အုပ်စုများကပါ လိုက်နာ ကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဖော်ပြပါ အဖြစ်အပျက်များသည် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံမှုရှိခွင့်၊ တရားလက်လွတ် ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် ချုပ်နှောင်ခြင်းမှ လွတ်ကင်းခွင့်၊ အစားအစာ ရရှိခွင့်နှင့် နေအိမ်ဖြင့် နေထိုင်ခွင့်၊ ပညာသင်ခွင့်နှင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ရရှိခွင့် အပြင် အခြားသော အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သလို မတရားဖိနှိပ်သည့် သဘော သက်ရောက်ပါသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အဖြစ်အပျက်အချို့သည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေအား ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သလို စစ်ရာဇဝတ်မှုသို့လည်း ဦးတည်စေနိုင်ပါသည်။

ခ။ မြန်မာ့ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ ဝင်များနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ အကြား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ

၅၂။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံအပူပိုင်းရှိ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများသည် ပြန်လည် အသက်ဝင်လာသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် တစ်နှစ်ပတ်လုံး ရခိုင်ပြည်နယ် အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများ သိသိသာသာ ဖြစ်ပွားခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ် နောင်းပိုင်းကတည်းက တပ်မတော်နှင့် ရခိုင် တပ်မတော် (AA) တို့အကြား ပျက်လွယ်သော အပစ်အခတ် ရပ်စဲမှု သဘောတူညီမှုသည် လက်ရှိ အချိန်အထိ ဆက်လက် တည်တံ့နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် မကြာသေးမီ နှစ်များက တိုက်ပွဲမပြင်းထန်သည့် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ကရင်ပြည်နယ်ရှိ အချို့ နေရာများတွင်လည်း တိုက်ပွဲများ ပြန်လည် ဖြစ်ပွားလာသည်။ ယုံကြည်စိတ်ချရသော အစီရင်ခံချက်များ အရ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ အတွင်း ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း များစွာသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့် အရပ်သားများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး တာဝန်အား လေးစားလိုက်နာခြင်း မရှိကြောင်း ဖော်ပြနေသည်။ အထူးသဖြင့် တပ်မတော်သည် အရပ်သား ပြည်သူလူထုကို လုံးဝ အလေးမထားဘဲ အရပ်သားနှင့် အရပ်သားဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများကို ပစ်မှတ်ထား တိုက်ရိုက် တိုက်ခိုက်မှုများ ဆက်လက် ပြုတတ်သလို စစ်ဆင်ရေး ဆင်နွှဲရာတွင် စစ်ဖက် အရပ်ဖက် ပစ်မှတ် မခွဲခြားဘဲ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်တတ်ပေသည်။²⁷ မြေမြုပ်မိုင်းကြောင့်လည်း အရပ်သား သေဆုံးမှုများ ဆက်လက် ရှိနေကာ အသက်မွေး ဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများနှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု အကူအညီပေးရေး လုပ်ငန်းများ အပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။

၅၃။ အထက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းအချက်များ အရ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားသည့် နေရာတွင် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု

²⁶ ဂျနီဗာ ကွန်ဗန်းရှင်း ပုဒ်မ ၃ အပေါ် (ICRC) အဖွဲ့၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ်ဆိုင်ရာ မှတ်ချက်များ အရ၊ အပိုဒ် ၄၂၅ တွင် "အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ မဟုတ်သော တိုက်ပွဲများ ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ် အတွင်း အစိုးရ စစ်တပ်နှင့် အခြား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ အကြား သို့မဟုတ် ထိုသို့သော လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ အကြား ကာလကြာရှည်ဖြစ်ပွားတတ်သော လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများသည် ပြင်းထန်မှု အနည်းဆုံး အဆင့်သာ ရှိရမည် ဖြစ်သလို တိုက်ပွဲများတွင် ပါဝင်သည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များသည်လည်း ဖွဲ့စည်းမှု၏ အနိမ့်ဆုံးကိုသာ ပြသရမည်။"

²⁷ ယခင်ဥပမာများအား ကြည့်လိုလျှင် A/HRC/39/CRP.2 နှင့် A/HRC/42/50 တွင် ကြည့်ပါ။

ဆိုင်ရာ ဥပဒေ အပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအား လိုက်နာကျင့်သုံးရပါမည်။ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် စပ်ဆိုင်သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များသည် အရပ်သား သေဆုံးမှုနှင့် အရပ်သား ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများအား ပစ်မှတ်ထားခြင်းမှ ရှောင်ရှားရန် လိုအပ်ပြီး အရပ်သားများနှင့် အရပ်သား ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများအား ထိခိုက်မှု မရှိအောင် ရှောင်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် အရပ်သား ထိခိုက်မှု အနည်းဆုံး ဖြစ်အောင် သတိပြုပြင်ဆင် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ အရပ်သားများ၏ လုံခြုံရေး အတွက် လိုအပ်ချက်အရ သို့မဟုတ် စစ်ရေး လိုအပ်ချက် အရ မဖြစ်နေ ဆောင်ရွက်ရမည့် အခြေအနေမျိုးမှ လွဲ၍ အရပ်သားများအား ရည်ရွယ်ချက် ရှိရှိ ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ လူသား တံတိုင်း အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ အတင်းအကြပ် နေရပ်စွန့်ခွာစေခြင်းနှင့် အရပ်ဖက် အဆောက်အအုံများအား တိုက်ခိုက်ခြင်း စသည့် အရပ်သား ထိခိုက်မှုအား ရှောင်ရှားရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားအား ဖောက်ဖျက် ကျူးလွန်သည့် အချို့လုပ်ရပ်များကို စစ်ရာဇဝတ်မှုများ အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

၁။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့တောင်ပိုင်း

၅၄။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်နှင့် ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) အကြား အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး စာချုပ် လက်မှတ်ထိုးပြီးနောက် ယခင်ကထက် ငြိမ်းချမ်းတည်ငြိမ်သော နှစ်အချို့ ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့တောင်ဘက်၌ အပြန်အလှန် ပစ်ခတ်မှုများ ပြန်လည် ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် လူပေါင်း ၄,၀၀၀ သည် အိုးအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရပြီး ကာလကြာရှည် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် စစ်ပွဲကြောင့် လူပေါင်း ၁၃၁,၀၀၀ ခန့် အိုးအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရပြီးဖြစ်ကာ ၎င်းတွင် အနည်းဆုံး လူပေါင်း ၉၇,၀၀၀ ခန့်သည် ထိုင်းမြန်မာနယ်စပ်တွင် ဒုက္ခသည်များ အဖြစ် ရှင်သန်နေထိုင်ကြရပါသည်။²⁸ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် တိုက်ပွဲများ မကြာခဏ ပြန်လည် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

၅၅။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့ နောက်ပိုင်းတွင် (KNU) က ကရင်ပြည်နယ်၊ ဖာပွန်ခရိုင်ရှိ တပ်မတော် စခန်းတစ်ခုအား သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်တွင် တိုက်ပွဲများ သိသိသာသာ ပြင်းထန်လာပါသည်။ တန်ပြန်လက်စားချေသည့် အနေဖြင့် ကရင်ပြည်နယ်နှင့် ပဲခူးတိုင်း၌ တာဝန်ကျနေသော တပ်မတော် တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်မှုများအား ဆယ်စုနှစ် ၂ ခု အတွင်း ပထမဆုံး အကြိမ်အဖြစ် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အရပ်သားများ သေဆုံး၊ ဒဏ်ရာရခဲ့ကာ စစ်ဘေးဒုက္ခသည် အရေအတွက် တိုးလာခဲ့ပြီး စာသင်ကျောင်း၊ အရပ်သား အဆောက်အအုံများနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများ ပျက်စီးခဲ့ပါသည်။ စစ်ဆင်ရေး ရည်မှန်းချက် မရှိသည့် အချို့နေရာများတွင်ပါ လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။²⁹

၅၆။ မေလလယ်တွင် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများ ရာပေါင်းများစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး³⁰ တပ်မတော်သည် အဝေးပစ် အမြောက်များဖြင့် ပစ်ခတ်မှုကြောင့် အရပ်သားများ ဒဏ်ရာရခြင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှု အိုးအိမ် ပျက်စီးခြင်း၊ ကျန်းမာရေး ဆေးခန်းတစ်ခု ပျက်စီးခြင်း၊ လူယက်ခြင်းနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရခြင်းတို့ ရှိခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်က ဥပဒေမဲ့ သတ်ဖြတ်မှု ၂ ကြိမ် ကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း ခိုင်မာသော ရင်းမြစ်မှ ဆိုကြသည်။ ဇွန်လတွင် (KNU) ၏ ကရင်အမျိုးသား ကာကွယ်ရေး တပ်မတော် (KNDO) သည် အရပ်သား ၄၇ ဦးအား ဖမ်းဆီးကာ ၎င်းတို့ထဲမှ ၂၅ ဦးအား သတ်ဖြတ်ခဲ့ကာ ကျန်သည့်သူများက လွတ်မြောက်သွားခဲ့ကြောင်း (SAC) ဘက်တော်သား မီဒီယာများက စွပ်စွဲဖော်ပြခဲ့သည်။³¹ (KNDO) က ၎င်းတို့ အနေဖြင့် အရပ်သားများအား ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့ကြောင်း ကျန်ရှိသည့်သူ ၂၅ ဦးမှာ စစ်သားများ ဖြစ်ကြောင်းနှင့်

²⁸ OCHA, "Myanmar Humanitarian Update No. 3", ၂၇ ဇန်နဝါရီ ၂၀၂၁ တွင် ကြည့်ပါ။ "OCHA Humanitarian Needs Overview Myanmar 2021", စာမျက်နှာ 18 တွင်လည်း ကြည့်နိုင်ပါသည်။
²⁹ အသေးစိတ် သိနိုင်ရန် A/HRC/48/CRP.2 တွင် ကြည့်ပါ။
³⁰ OCHA, "Myanmar: Humanitarian Snapshot", 18 May 2021.
³¹ GNLM မြန်မာ့အလင်း, *KNDO က အပြစ်မဲ့ လုပ်သား ၄၇ ဦးကို ဖမ်းဆီး၊ ၁၄ ဇွန် ၂၀၂၁ ခုနှစ်*

၎င်းတို့ထဲမှ အချို့မှာ ပစ်ခတ်ခံရကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် (KNU) က ထိုအဖြစ်အပျက်အား စုံစမ်းစစ်ဆေးမည် ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၅၇။ ဇူလိုင်လလယ်တွင် ကရင်ပြည်နယ် အတွင်း လူပေါင်း ၄၇,၆၀၀ ခန့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ပြီး ယာယီ တဲများနှင့် ဂူများအတွင်း ခိုလှုံနေရသည်။³² စစ်ဘေးရှောင် မဟုတ်သည့် အရပ်သားများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများသည်လည်း ခရီးသွားလာမှု ပိတ်ပင်ကန့်သတ်ခြင်း၊ လုံခြုံမှု မရှိခြင်း၊ ကိုဗစ်-၁၉ သို့မဟုတ် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု အကူအညီအား တပ်မတော်က ပိတ်ပင်ကန့်သတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများ ရှိနေသည်။

၂။ မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်း

၅၈။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်ကတည်းက ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းတည်ငြိမ်သည့် အခြေအနေ ရှိခဲ့သော်လည်း လူပေါင်း ၉၅,၀၀၀ ခန့်သည် စစ်ဘေးရှောင် ဒုက္ခသည်များ အဖြစ် ကာလကြာရှည် နေထိုင်နေရသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၁ ရက်နေ့တွင် ကချင် လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (KIA) က ဖားကန်မြို့နယ် အတွင်းရှိ တပ်မတော် စစ်စခန်း ၁ ခုကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက် ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့် စစ်ကိုင်းတိုင်း မြောက်ပိုင်းရှိ မြို့နယ် ၁၄ ခုတွင် တပ်မတော်နှင့် (KIA) အကြား တိုက်ပွဲများ ပြန်လည် ဖြစ်ပွားလာသည်။

၅၉။ မတ်လနှောင်းပိုင်းတွင် (KIA) သည် မိုးမောက်မြို့နယ် အနီးရှိ ပျူဟာအရ အရေးပါသော တောင်ထိပ်အပေါ်မှ စစ်စခန်းတစ်ခုအား ပြန်လည် သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် တိုက်ပွဲများ ပိုမို ပြင်းထန်လာသည်။ တပ်မတော်သည် လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများနှင့် မြို့သစ်နှင့် ကုန်းလော ကျေးရွာများမှ လက်နက်ကြီးများဖြင့် (KIA) တောင်ပေါ် စစ်စခန်းအား ပုံမှန် ပစ်ခတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ရာ၌ စစ်ဖက် အရပ်ဖက် ပစ်မှတ် မခွဲခြားဘဲ အရပ်သား နေထိုင်သည့် နေရာများသို့ ပစ်ခတ်မှုများရှိခြင်းကြောင့် အရပ်သား သေဆုံး ဒဏ်ရာရခြင်း၊ ဘာသာရေး အဆောက်အအုံများ အပါအဝင် အရပ်သား အိုးအိမ်ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပျက်စီးခြင်းနှင့် နေအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခြင်းများ ရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့ အရပ်သား နေရာများအား ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုတွင် ကြိုတင်သတိပေး ကြေညာခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် (KIA) သည် မိုးမောက်မြို့နယ်၊ မြို့သစ် ကျေးရွာအနီး တပ်မတော် စစ်စခန်းများအား ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိခဲ့ကာ တပ်မတော်ကလည်း လေကြောင်းပစ်ခတ်မှုများ၊ လက်နက်ကြီးများအား စစ်ဖက် အရပ်ဖက် ပစ်မှတ် ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ ပစ်ခတ်ခဲ့မှုကြောင့် အရပ်သား အဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလ ၃ ရက်နေ့တွင် ကုန်းလော ရွာအနီး၌ တပ်မတော်နှင့် (KIA) အကြား လက်နက်ကြီးများဖြင့် အပြန်အလှန် ပစ်ခတ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဘုန်းကြီးကျောင်း အတွင်းသို့ လက်နက်ကြီးများ ကျရောက်ကာ ခိုလှုံနေသော အရပ်သားများ သေဆုံးခဲ့သည်။ အမျိုးသမီး တစ်ဦး၊ အမျိုးသား တစ်ဦးနှင့် ရဟန်း တစ်ပါး သေဆုံးခဲ့ကာ ကလေးငယ် တစ်ဦး အပါအဝင် လူ ၄ ဦး ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရခဲ့သည်။ တပ်မတော်သည် ကချင်ပြည်နယ်၌ အရပ်သားများအား လူသားတံတိုင်း အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သလို အတင်းအကြပ် လုပ်အားပေး ခိုင်းစေမှုများ ရှိခဲ့ပြီး (KIA) ဘက်မှလည်း ကလေးသူငယ်များ အပါအဝင် အတင်းအဓမ္မ စစ်သားစုဆောင်းခြင်းများ ရှိကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ မတ်လလယ်၌ ကချင်ပြည်နယ် တဝှမ်းတွင် အနည်းဆုံး လူပေါင်း ၇,၈၀၀ ခန့် နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ရကာ³³ ၎င်းတို့သည် ဘုန်းကြီးကျောင်းများနှင့် ဘုရားကျောင်းများတွင် ခိုလှုံနေရသည်။

၆၀။ ရှမ်းပြည်နယ် နေရာအနှံ့အပြား၌ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ (EAOs) အကြား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ ရှိခဲ့သလို တပ်မတော်နှင့် (EAOs) များအကြားတွင်လည်း တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး တိုက်ပွဲကြောင့် နစ်ကာလကြာရှည် ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသော လူ့အခွင့်အရေး

³² UNHCR Myanmar Emergency Overview Map, 12 July 2021
³³ Ibid.

ချိုးဖောက်မှုများ မကြာခင် ဖြစ်ပွားလာသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင် စစ်ရှောင် ဒုက္ခသည် (IDPs) ၁၀,၀၀၀ ခန့်သည် စစ်ရှောင် စခန်းများ၌ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကတည်းက ခိုလှုံနေထိုင်နေကြသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် စစ်ရှောင်ဒုက္ခသည် ၁၇,၇၀၀ ဦး နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ခဲ့ရကာ ၎င်းထဲမှ လူပေါင်း ၃,၃၅၀ သည် ၎င်းတို့၏ အိုးအိမ်ပျက်စီး ဆုံးရှုံးမှု၊ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု မရှိခြင်းနှင့် မြေမြုပ်မိုင်း အန္တရာယ်များကြောင့် နေရပ်မပြန်နိုင်ကြပေ။³⁴ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် မတရား ပြုကျင့်မှုများတွင် တပ်မတော်က အရပ်သားများအား လူသားတံတိုင်းအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းနှင့် အဓမ္မ လုပ်အားပေး ခိုင်းစေခြင်း၊ ရှမ်းပြည် ပြန်လည် ထူထောင်ရေး ကောင်စီ (RCSS)၊ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် - မြောက်ပိုင်း (SSA-N) နှင့် တအာင်း အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (TNLA) တို့က အရပ်သားများအား ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားခြင်း အပြင် (SSA-N) နှင့် (TNLA) တို့က အဓမ္မ စစ်သား စုဆောင်းခြင်းနှင့် အဓမ္မ လုပ်အားပေး ခိုင်းစေခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ (RCSS) နှင့် (TNLA) တို့အကြား ဖြစ်ပွားသည့် တိုက်ပွဲကြောင့် နမ္မတူးမြို့နယ်၊ ရွာသားများသည် မန်ဆာကျေးရွာမှ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်သွားပြီးနောက် (RCSS) သည် မန်ဆာကျေးရွာမှ တအာင်းလူမျိုး အရပ်သားများအား ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ အဓမ္မ ဖမ်းဆီး ခေါ်ဆောင်သွားခြင်း၊ နေအိမ်များ၊ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် တိရစ္ဆာန် သိုလှောင်ရုံများအား မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်းများ ပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုကျေးရွာ အတွင်း၌ (RCSS) တပ်က စခန်းချခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။

၃။ မြန်မာနိုင်ငံ အနှောက်ပိုင်း

၆၁။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်း၌ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ် အတွင်း၌ ရခိုင် တပ်မတော်နှင့် တပ်မတော် အကြား ဖြစ်ပွားသည့် အပစ်အခတ် ရပ်စဲထားသည့် အချိန်တွင် မြေမြုပ်မိုင်းများနှင့် အခြားသော ပေါက်ကွဲလွယ်သည့် ပစ္စည်းများကြောင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ အထိ အရပ်သား ၁၂ ဦး သေဆုံးခဲ့ကာ အယောက် ၃၀ ထိခိုက်ဒဏ်ရာ ရရှိခဲ့သည်။³⁵ ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းတွင် လူပေါင်း ၈၀,၀၀၀ ကျော် စစ်ဘေးရှောင်ခွဲရပြီး မြေမြုပ်မိုင်း အန္တရာယ်၊ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ တည်ရှိမှု၊ စစ်ပွဲများ တကျော့ပြန် ဖြစ်လာမည်ကို စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှု၊ လာမည့် နှစ်အတွင်း အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများနှင့် အစားအစာ ရင်းမြစ်များ အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှု တိုးလာခြင်းကြောင့် နေရပ် မပြန်နိုင်ကြသေးပေ။

၆၂။ ထိုအချိန်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရိုဟင်ဂျာ ဦးရေ ၆၀၀,၀၀၀ ခန့်သည် ဆိုးဝါးသော အခြေအနေတွင် ရှင်သန်နေထိုင်ကြရသည်။ ယခင်က အစီရင်ခံဖော်ပြခဲ့သော ရိုဟင်ဂျာများ အပေါ် ကျူးလွန်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုနှင့် မတရားပြုကျင့်မှု အခြေအနေများအား အရေးယူ ဖြေရှင်းပေးခြင်း မရှိသလို ရခိုင်တပ်မတော် (AA) ၏ နယ်မြေတိုးချဲ့ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နေရာများတွင်လည်း ဖော်ပြပါ ချိုးဖောက်မှုများလည်း ဆက်လက် ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။ ဥပဒေမဲ့ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ တရားလက်လွတ် ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် အကျဉ်းချ ချုပ်နှောင်ခြင်း အပြင် များစွာသော ငွေညစ် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများအား ကျူးလွန်နေသည်ဟူသော စွပ်စွဲ ပြောဆိုချက်များ ရှိသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖဝါရီလမှ စ၍ (SAC) သည် အထောက်အထား မရှိဘဲ ခရီးသွားလာခွင့် ပိတ်ပင်တားဆီးသည့် မူဝါဒအား ချမှတ်ခဲ့ကာ ရိုဟင်ဂျာ ကလေးငယ်အများစု အပါအဝင် ရိုဟင်ဂျာ ၈၀ ဦးအား ၂ နှစ် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ကာ အယောက် ၆၀ မှာ တရားရင်ဆိုင်နေရဆဲ ဖြစ်သည်။ ကာလရှည်ကြာ အရိုးစွဲနေကာ စနစ်တကျ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကြောင့် ရိုဟင်ဂျာ လူမျိုးများအပေါ် ပေးသည့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုအပေါ် စိုးရိမ်စဖွယ် အခြေအနေတွင် ရှိပြီး ကာကွယ်ကုသနိုင်သည့် ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော ရောဂါဖြင့် သေဆုံးသွားသော ကလေးငယ်များ ရှိနေသည်။ ရခိုင်လူမျိုး အများစု ပါဝင်သော ဒုက္ခသည် ၁၃၀,၀၀၀ ကျော်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်

³⁴ OCHA Humanitarian Update No. 8, 24 June 2021; 2021 ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းရှိ မြို့နယ်များ ပါဝင်သော အချက်အလက်များ
³⁵ UNICEF, Landmines/ERW Incidents information (2021) Factsheet (January – June 2021) အား ကြည့်ပါ။

အလယ်ပိုင်းရှိ ဒုက္ခသည် စခန်းများတွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် ကတည်းက ခိုလှုံနေထိုင်နေရသည်။ နိုင်ငံတော်၏ မဟာဗျူဟာဖြင့် ဒုက္ခသည် စခန်းများအား ပိတ်သိမ်းရန် ကျောက်တလုံး ဒုက္ခသည် စခန်းမှ အစပြု၍ ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု မရှိခဲ့ခြင်း၊ အမှန်တကယ် ဖြစ်ပျက်နေသည့် ရှုပ်ထွေးနေသော ပြဿနာ အရေးကိစ္စများအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မကြိုးပမ်းခြင်းတို့ကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် အကောင်းဆုံး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပြည့်မီအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပေ။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွင် ခိုလှုံနေရသော ရိုဟင်ဂျာ ဒုက္ခသည်များသည် ကာယကံရှင်၏ စိတ်ဆန္ဒအရ ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ၊ သိက္ခာရှိရှိ၊ ရေရှည်တည်တံ့သည့် နေရပ်ပြန်နိုင်ရေး အခြေအနေများမှာ လက်ရှိအချိန်အထိ သိသိသာသာ ပြည့်မီခြင်း မရှိသေးပေ။

၈။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

၆၃။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း အဖြစ်အပျက်များကြောင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ စံစားရရှိနေသည့် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး အတွက် အလွန်ကြီးမားသော ဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ ဘဏ်လုပ်ငန်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းများ စသည့် လုပ်ငန်းခွင် ကဏ္ဍအစုံမှ လုပ်သားပြည်သူများ အကြီးအကျယ် ဆန္ဒပြမှုကြောင့် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေး အကြီးအကျယ် ထိခိုက်ခဲ့သည်။ ဘဏ်လုပ်ငန်းများ သိသိသာသာ ရပ်ဆိုင်းသွားကာ အများပြည်သူများ ငွေကြေး ထုတ်ယူရန်၊ ငွေလက်ခံရရှိရန်နှင့် ငွေပေးချေနိုင်ရေး အတွက် များစွာ ကန့်သတ်ခြင်း ခံရသည်။ ဘဏ်စနစ်၌ အတားအဆီး အနှောင့်အယှက်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အိမ်ထောင်စု သန်းပေါင်းများစွာ အတွက် အဓိက ဝင်ငွေရင်းမြစ်ဖြစ်သည့် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ ငွေလွှဲစီးဆင်းမှုအား များစွာ လျော့ပါးသွားစေသည်။ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လုပ်သားများ၏ ဆန္ဒပြမှုကြောင့် နိုင်ငံတွင်း ပို့ကုန် သွင်းကုန် လုပ်ငန်းများအား လှုပ်ခတ်မှု ရှိစေကာ ရလဒ်အားဖြင့် စက်သုံးဆီနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ကုန်ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်စေသည်။ ထိုအခြေအနေများသည် ဆင်းရဲလွန်းသည့် အိမ်ထောင်စုများ အပေါ် အဓိက သက်ရောက်မှု ရှိခဲ့ကာ ၎င်းတို့အား စားနပ်ရိက္ခာ မလုံခြုံသော အားနည်းထိရှလွယ်သော အခြေအနေသို့ တွန်းပို့လိုက်သည်။³⁶ အင်တာနက် ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုကြောင့် မိုဘိုင်းဖြင့် ငွေလွှဲထုတ်ယူခြင်း၊ (e-commerce) အွန်လိုင်းဖြင့် စီးပွားလုပ်ငန်းနှင့် အွန်လိုင်းမှ ပစ္စည်း ပို့ဆောင်သော ဝန်ဆောင်ရေး အစရှိသည့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ဆက်သွယ်မှုဖြင့် စီးပွားလုပ်ငန်းအား ချုပ်ငြိမ်းစေသကဲ့သို့ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထပ်တိုးဆိုရလျှင် (NUG) ကို ထောက်ခံသူများ ဖြစ်သလို (CDM) လုပ်ဆောင်ရန် အားပေးသူများကလည်း စစ်တပ်နှင့် ဆက်နွယ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ဝယ်ယူမသုံးစွဲဘဲ သပိတ်မှောက်ဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့ခြင်းကြောင့် အချို့သော ကုန်ပစ္စည်း ရောင်းလိုအားသည် ၈၀ မှ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း အထိ ကျဆင်းခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။³⁷

၆၄။ အာဏာသိမ်းခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု ဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများ ကျဆင်းခဲ့ကာ အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်း ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ အပါအဝင် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအပေါ် ဆိုးရွားစွာ သက်ရောက်ခဲ့သည်။ မြောက်များစွာသော နိုင်ငံတကာမှ ပင်မ ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းကြီးများသည် မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း ရင်းမြစ်ရယူခြင်းမှ ရပ်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ရပ်ဆိုင်းခြင်းများ ရှိခဲ့သလို များစွာသော စက်ရုံလုပ်ငန်းများ ပိတ်သိမ်းခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် အမျိုးသမီး အများစု ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေသည့် အထည်ချုပ် စက်ရုံများမှ အလုပ်သမား ၂၀၀,၀၀၀ ခန့်

³⁶ WFP, "Myanmar: Analysis of the Economic Fallout & Food Insecurity in Wake of the Takeover", April 2021.
³⁷ အင်တာနက် စာမျက်နှာ <https://www.re-course.org/wp-content/uploads/2021/06/ALTSEAN-IFI-Watch-Recourse-Junta-Economy-0621.pdf> တွင် စာမျက်နှာ ၃ အား ကြည့်ပါ။

အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့ကာ ဆောက်လုပ်ရေး လုပ်သား ၃၀၀,၀၀၀ မှ ၄၀၀,၀၀၀ အထိ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဓာတ်မြေဩဇာနှင့် ပိုးသတ်ဆေး ကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးသုံး ပစ္စည်းများ၏ ကုန်ဈေးနှုန်းမှာ ၅၂ ရာခိုင်နှုန်းခန့် တိုးလာပြီး သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းတွင် အနှောင့်အယှက်များ ရှိခြင်းနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သူများသည် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန် အဆင်မပြေကြပေ။³⁸

၆၅။ ပညာရေးနှင့် ပတ်သက်လျှင်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး အဖြစ် စာသင်ကျောင်းများ ပိတ်ထားရကာ ကလေးသူငယ်နှင့် လူငယ် စုစုပေါင်း ၁၂ သန်းခန့် ကျောင်းတက်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ စာသင်ခန်း ဝင်မည့် ကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမများအား လူအများအပြား ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခြင်းနှင့် အစိုးရက ဖမ်းဆီးဝရမ်းထုတ်မှုများ ရှိသည့်အပြင် စာသင်ကျောင်းနှင့် ပညာရေး ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများအား မီးရှို့ခြင်းနှင့် (IED) ဗုံးထောင် ဖောက်ခွဲခြင်းများကြောင့် ပညာရေး အဆောက်အအုံများသည် တိုက်ခိုက်မှုများ၏ ပစ်မှတ် ဖြစ်လာကာ ကလေးသူငယ်များ ကျောင်းပညာ သင်ကြားခွင့် ရရှိနိုင်မည့် ဘေးကင်းလုံခြုံသော သင်ကြားရေး ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်း မရှိတော့ချေ။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ မေလ ၃၁ ရက်နေ့ အတွင်း စာသင်ကျောင်းများအား စစ်ရေး ရည်ရွယ်ချက် အဖြစ် အသုံးပြုသည့် အဖြစ်အပျက်ပေါင်း ၁၅ ကြိမ် အပါအဝင် ပညာရေး ကဏ္ဍအပေါ် မတူကွဲပြားသော အုပ်စုများမှ အကြမ်းဖက်မှုများ သို့မဟုတ် အနှောင့်အယှက်ပေးမှုများ ကျူးလွန်သည့် အဖြစ်အပျက်ပေါင်း ၁၀၂ ကြိမ် ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။³⁹ (SAC) သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့တွင် စာသင်ကျောင်းများ ပြန်လည် ဖွင့်နိုင်ရေး တွန်းအားပေးမှုများ ရှိခဲ့ပါသော်လည်း ကျောင်းသူ ကျောင်းသား အများစုမှာ စာသင်ကျောင်း သွားရန် ငြင်းဆန်ခဲ့၍ ပညာရေး စနစ်တစ်ခုလုံး သိသိသာသာ ပြိုလဲကျတော့မည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေသည်။

၆၆။ ယခင်ကတည်းက ကျန်းမာရေး အခြေခံ အဆောက်အအုံများ အပေါ် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု မရှိခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်း မလုံလောက်ခြင်းကြောင့် အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ကျန်းမာရေး စနစ်မှာလည်း ယိုင်လဲပျက်စီးခဲ့သည်။ ဆန္ဒပြ ကျန်းမာရေး လုပ်သားများသည် လုပ်ငန်းခွင် မဝင်ခြင်းကြောင့် အစိုးရ ဆေးရုံများ ပိတ်ခဲ့ရကာ ဆန္ဒပြ ကျန်းမာရေး လုပ်သားများမှာလည်း ဖမ်းဆီးခံရနိုင်သည့် ပစ်မှတ်များ ဖြစ်ခဲ့သည်။ လူအများအပြားသည် စစ်တပ် ဆေးရုံများသို့ သွားကာ ဆေးကုသမှုခံယူရန် ငြင်းဆန်ကြသလို စစ်တပ် ဆေးရုံသို့ သွားရန် စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့ကြသည် ဖြစ်ရာ ပြည်သူအများအပြားသည် ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှု လုံးဝ မရကြသလို ပုဂ္ဂလိက ဆေးရုံဆေးခန်းတွင် ကုသမှု ခံယူရန်လည်း မတတ်နိုင်ကြပေ။ ထို့အပြင် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ကျန်းမာရေး အဆောက်အအုံများ၊ ကျန်းမာရေး လုပ်သား၊ လူနာတင် ယာဉ်များနှင့် ကျန်းမာရေး ပစ္စည်းများအား ဦးတည် တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိသည်ဖြစ်ရာ ထိုလုပ်ရပ်သည် ကျန်းမာရေး ဆေးကုသမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအား ကြီးလေးစွာ ချိုးဖောက်ရာ ရောက်သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့ အထိ ကျန်းမာရေး လုပ်သားများနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ရုပ်ပစ္စည်းများအား တိုက်ခိုက်မှုပေါင်း ၂၄၈ ကြိမ် ရှိခဲ့ကြောင်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့ (WHO) က မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။⁴⁰ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဒဏ်ရာရ ဆန္ဒပြသူများအား ဆေးကုသပေးနေသည့် ကျန်းမာရေး

³⁸ International Food Policy Research Institute, "Monitoring the Agri-food System in Myanmar", July 2021, <http://ebrary.ifpri.org/utills/getfile/collection/p15738coll2/id/134457/filename/134667.pdf>.
³⁹ Insecurity Insight, "Violence Against or Obstruction of Education in Myanmar v. July 2021", <https://bit.ly/MyanmarEducationJuly2021>.
⁴⁰ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်သူများအား တိုက်ခိုက်မှုများ အပေါ် WHO ၏ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး စနစ် extranet.who.int/ssa/LeftMenu/Index.aspx?utm_source=Stopping%20attacks%20on%20health%20care%20description&utm_medium=link&utm_campaign=Link_who.

လုပ်သားများအား ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်မှုများ အပါအဝင် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း များစွာသော မျက်မြင်သက်သေများက အတည်ပြု ပြောကြားကြသည်။

၆၇။ ကျန်းမာရေး စနစ် ပြုလဲမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါအား တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်နိုင်ရေး အတွက် ဆိုးရွားလှသော အကျိုးဆက်များ ရှိခဲ့သည်။ ကူးစက်မှုများအား စစ်ဆေးခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ ကုသခြင်းနှင့် ကာကွယ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်မှုများ အားနည်းခဲ့ကာ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မေလအတွင်း ကိုဗစ်ရောဂါ ကူးစက်သည့် လူဦးရေသည် စိုးရိမ်စဖွယ် အလွန်မြင့်တက်ခဲ့သည်။ အောက်ဆီဂျင် ပြတ်လပ်ခြင်းကြောင့် သေဆုံးမှု များစွာရှိကြောင်း လူအများ ပြောဆိုကြကာ မြောက်များစွာသော လူနာများသည် ဆေးရုံများ၌ ဆေးကုသခွင့် မရရှိကြောင်းနှင့် (SAC) သည် ပြည်သူများထံ ရောင်းချပေးသည့် အောက်ဆီဂျင်ကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုများ ရှိကြောင်း သိရသည်။

၆၈။ မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်း၊ အနောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းတို့တွင် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ (EAOs) အကြား တိုက်ပွဲ ပိုမိုဖြစ်ပွားလာသလို ဘေးကင်းလုံခြုံမှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဒေသတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ဒုက္ခသည်များ သိသိသာသာ တိုးပွားလာသည် (အထက်တွင် ကြည့်ပါ။)။ ဒုက္ခရောက်နေသော စစ်ဘေးရှောင် ရပ်ရွာလူထုသည် စားနပ်ရိက္ခာ၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ အမိုးအကာ နားခိုစရာ၊ သောက်ရေသန့်နှင့် သန့်ရှင်းရေး အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများ မရှိ၍ ရောဂါကူးစက်ခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိသောကြောင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု အကူအညီများ အရေးပေါ် လိုအပ်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု အကူအညီ ပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့ကန့်သတ်ခြင်း၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းနှင့် ပံ့ပိုးရေး ကွင်းဆက်များ၌ အဟန့်အတားများ ရှိခြင်းတို့ကြောင့် လိုအပ်နေသည့် နေရာများသို့ သွားလာ၍ အကူအညီပေးနိုင်ရန် အခက်အခဲများစွာ ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ရသော အချို့ ဒုက္ခသည်များ (IDPs) သည် ကောက်ပဲသီးနှံများ မစိုက်ပျိုးနိုင်ကြသလို အနာဂတ်တွင် စားနပ်ရိက္ခာ မလုံခြုံသည့် အန္တရာယ်ကိုလည်း ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပါသည်။

၆၉။ အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရေး စနစ်များ အစိစိပ်အမြွှာမြွှာ ပြိုကျပျက်စီးပြီး မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျရှုံး နိုင်ငံ အဖြစ်သို့ တဖြည်းဖြည်း ရောက်ရှိလာပါသည်။ နိုင်ငံ၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှုန်းသည် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကပ်ဘေး ၂ ကြိမ်နှင့် အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ၂၄.၈ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ၄၈.၂ ရာခိုင်နှုန်း အထိ မြင့်တက်လာနိုင်ကြောင်း မှန်းဆထားပါသည်။⁴¹ အာဏာသိမ်းမှု၏ သက်ရောက်မှုများသည် လူဦးရေ ၁.၅ သန်းမှ ၃.၄ သန်း အထိ စားနပ်ရိက္ခာ လုံခြုံမှု မရှိသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းသည်။⁴²

၉။ အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ

၇၀။ တပ်မတော်၏ အကြမ်းဖက် သတ်ဖြတ်မှုများအား ရင်ဆိုင်နေရင်း မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးရှိ ရပ်ရွာ အသိုင်းအဝန်း အားလုံးမှ လူထုတစ်ရပ်လုံးသည် အာဏာသိမ်းမှုအား အားလုံးနီးပါး ငြင်းဆန်ဆန့်ကျင်ခဲ့သလို ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များအား အသိအမှတ်ပြု လေးစားရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရ (NLD) လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အယောက် ၃၀၀ နီးပါးသည် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ (CRPH) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် နိုင်ငံ၏ လွှတ်တော်တစ်ရပ် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်သလို မြန်မာပြည်သူလူထုက တရားဝင်

⁴¹ UNDP, "COVID-19, Coup d'état and poverty", April 2021, စာမျက်နှာ ၁၄
⁴² WFP, "Analysis of the Economic Fallout & Food Insecurity".

ရွေးကောက်ထားသော ကိုယ်စားပြု လွှတ်တော် အဖြစ် နိုင်ငံရေး ကဏ္ဍ၌ ဦးဆောင်မှု ပေးရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့လူထုသည် (CRPH) နှင့် ၎င်း၏ တရားဝင်မှု အပေါ် အလွန်အမင်း ထောက်ခံအားပေးကြသော်လည်း ထိုကြားဖြတ် အစိုးရအဖွဲ့သည် ပါဝင်သင့် ပါဝင်ထိုက်သူများ အားလုံးကို ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိဟု အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ဝေဖန်ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။

၇၁။ မတ်လ ၃၁ ရက်နေ့တွင် (CRPH) သည် ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (Federal Democracy Charter) အား ထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၎င်းအဖွဲ့၏ ရည်မှန်းချက်များနှင့် နိုင်ငံရေး လမ်းပြမြေပုံအား ချပြရှင်းလင်းခဲ့ကာ ၎င်းပဋိညာဉ်သည် ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများ၊ (CDM) လုပ်သူများ၊ အထွေထွေ သပိတ် ကော်မတီများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ အခြား အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် (EAOs) များနှင့် အကျုံးဝင်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေအား လက်သင့်မခံတော့ဘဲ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများအား သတ်မှတ် ဖော်ပြထားသည့် ထိုပဋိညာဉ် စာတမ်းတွင် "ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း နေထိုင်သူတိုင်းသည် အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးများ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။" ဟု ဖော်ပြထားသလို လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများသည် "တစ်သီးပုဂ္ဂလ အနေဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ အလိုက်သော် လည်းကောင်း အခွင့်အရေးများအား ပြည့်ပြည့်ဝဝ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။" ဟု ဖော်ပြထားခဲ့သည်။

၇၂။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၆ ရက်နေ့တွင် (CRPH) သည် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံထားရသည့် သမ္မတ ဦးဝင်းမြင့်နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်တို့ ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) ကို ဖွဲ့စည်းကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ယင်းနောက် (NUG) သည် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၊ အမျိုးသမီး၊ လူငယ်နှင့် ကလေးသူငယ် ရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဝန်ကြီးဌာနတို့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

၇၃။ မေလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် (NUG) သည် (PDF) တပ်ဖွဲ့ဝင်များ အတွက် ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်း သတ်မှတ်ချက် (Code of Conduct) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကာ ၎င်းတွင် စာသင်ကျောင်း ကဲ့သို့ အရပ်သားဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများအား ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်မှုကို တားမြစ်ခြင်း၊ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရသူများ အပေါ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်မှုမှ တားမြစ်ခြင်း၊ အရပ်သားများအား ပြန်ပေးဆွဲခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးငယ်များ အပေါ် လိင်အမြတ်ထုတ်မှု တားမြစ်ခြင်း အစရှိသည့် အချက်များ အပါအဝင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေး၊ အရပ်သားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး စသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် အခြား ဆက်စပ်သော အပိုဒ်များအား ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့သည်။ သို့သော် အဓမ္မ စစ်သားစုဆောင်ခြင်း၊ ကလေးစစ်သား စုဆောင်းခြင်းနှင့် မြေမြုပ်မိုင်း အသုံးပြုခြင်း ကဲ့သို့ ကာလကြာရှည် ကျူးလွန်နေသည့် ကြီးလေးသော လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပြဿနာ အရေးကိစ္စများအား (NUG) ၏ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက် အတွင်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။

၇၄။ ဇွန်လ ၃ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော (NUG) ၏ မူဝါဒရေးရာ ရပ်တည်ချက်အရ ရိုဟင်ဂျာ အရေးကိစ္စနှင့် စပ်ဆိုင်သော ရပ်တည်ချက် စာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ (NUG) အနေဖြင့် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ပစ်မှတ်ထား၍ လွန်ကျူးခဲ့သော အတိတ်က လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများ အတွက် တရားမျှတမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု ရရှိရေး ကြိုးပမ်းမည် ဖြစ်ကြောင်း ကတိပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသား စိစစ်ရေး ကိစ္စများ ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အား ဖျက်သိမ်းရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အား မူဝါဒအရ ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း ရှိခဲ့ပါသော်လည်း ၎င်းမူဝါဒသည် မြန်မာအစိုးရက ရိုဟင်ဂျာများ အပေါ် နှစ်ရှည်လများ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်နေမှု အပေါ် ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းမည့် အကြောင်း ရေးသားဖော်ပြမည့်အစား ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အရေးကိစ္စအား ဖြေရှင်းမည့် အခြေခံမူ ထုတ်ပြန်ချက် တစ်ခု အဖြစ်သာ သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

၁၀။ နိဂုံးချုပ်နှင့် အကြံပြုချက်များ

၇၅။ အာဏာသိမ်းမှုသည် ဆိုးဝါးသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အဖြစ်သို့ အသွင်းပြောင်းလာကာ ထိုသို့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ လျော့ပါးသွားမည့် လက္ခဏာလည်း မတွေ့ရပေ။ ဤအစီရင်ခံစာသည် မြောက်များစွာသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် မတရား ကျင့်ကြံမှုများအပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေ ချိုးဖောက်မှုများကိုလည်း ဖော်ပြခဲ့ကာ ၎င်းတို့အထဲမှ အချို့သည် စစ်ရာဇဝတ်မှုသို့ ဦးတည်သွားနိုင်ပါသည်။ အချို့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများတွင် အရပ်သား လူထုကို ဦးတည်၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်မှုများ အဖြစ် ကျူးလွန်ကြောင်း တွေ့ရှိပါလျှင် ၎င်းသည် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ အဖြစ် ဦးတည်သွားနိုင်ပါသည်။ စစ်တပ် အာဏာပိုင်များ အနေဖြင့် ဖော်ပြပါ ချိုးဖောက်မှုများအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများအား မတွေ့ရှိရသလို ပြစ်ဒဏ် ကျူးလွန်သူများအား အရေးမယူသည့် ကိစ္စရပ်အား ဖြေရှင်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အတွက် ယခင်က အကြံပြုချက်များကိုလည်း အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်သည့် လက္ခဏာ မတွေ့ရပေ။ ဖော်ပြပါ အကြောင်းပြချက်များကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီမှ ပံ့ပိုးပေးနေသည့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်း အတွင်း တာဝန်ခံမှု ရှိစေရေး ကြိုးပမ်းမှုများအား မဖြစ်မနေ အကောင်အထည် ဖော်ရမည် ဖြစ်သလို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်သွားရပါမည်။

၇၆။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပိုမို ဆိုးဝါးနေသော အခြေအနေမှ နိုင်ငံအဝှမ်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ အဖြစ် အသွင်ပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် ပြိုလဲမည့် အခြေအနေ အဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် အရေးတကြီး ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ဤတစ်ကြိမ်တွင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်းအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုံလင်မှုနှင့် ဘာသာတရား မတူကွဲပြားမှု အပေါ် အခြေခံသည့် အစဉ်အလာအရ အကွဲအပြားအား ဖြေရှင်းကျော်လွှားနိုင်မည့် အလုံးစုံ ပါဝင်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံရေးစနစ်ကို အားပေးပံ့ပိုးသင့်ပါသည်။

၇၇။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး အနေဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ အချက်များအား အကြံပြုပါသည်။

(က) မြန်မာ စစ်တပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ နေရာအနှံ့အပြားရှိ မြန်မာလူထုအပေါ် ပစ်မှတ်ထားသော အကြမ်းဖက်ရက်စက်မှုနှင့် ထိုးစစ်ဆင် တိုက်ခိုက်မှုများ အားလုံး ချက်ချင်း ရပ်ဆိုင်းပါ။ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ အကူအညီပေးမှုများအား ကန့်သတ်ပိတ်ပင်နေမှုကို ချက်ချင်းရပ်ဆိုင်းပါ။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံထားရသူများ အားလုံးကို ပြန်လွှတ်ပေးပါ။ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်အား အသိအမှတ်ပြု လေးစားပါ။

(ခ) မြန်မာ့ တပ်မတော်၊ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များသည် လူ့အခွင့်အရေးအား အသိအမှတ်ပြု လေးစားလိုက်နာကာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေအား အပြည့်အဝ လေးစားလိုက်နာပါ။

(ဂ) အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၊ အထူးသဖြင့် ထိုဥပဒေ၏ တာဝန်ခံမှု၊ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေး ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား အပြည့်အဝ လေးစားလိုက်နာကာ အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ မူဝါဒများနှင့် ပရိဂရမ်များသည် ကျယ်ပြောသော၊ အလုံးစုံ ပါဝင်နိုင်သော အကြံပြု ဆွေးနွေးချက်များ အပေါ် အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်ပါ။

(ဃ) နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်းသည် အာဏာသိမ်းမှုအား တစုတစည်းတည်း ဆန့်ကျင်ကြပြီး မြန်မာနိုင်ငံအား လက်နက်ဓါယမ်း ရောင်းချမှု သို့မဟုတ် စစ်ရေးအရ အကူအညီ ပေးမှုများအား တားဆီးပိတ်ပင်ရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ကြပါ။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများနှင့်

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အားလုံး အတွက် တာဝန်ခံမှု ရှိစေရေး ဆောင်ရွက်ပါ။ နိုင်ငံတော် အဆင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများရှိလာစေရေးနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေ (IHL) အား လေးစားလိုက်နာစေရေး ရည်မှန်း၍ သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါ။

(င) အာဆီယံ (ASEAN) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ လေ့လာရေး အဖွဲ့ စေလွှတ်ခြင်း၊ (ASEAN) လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်အား လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးခြင်းနှင့် ကုလသမဂ္ဂ/ (OHCHR) ရုံးနှင့် အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ အပါအဝင် အာဆီယံ သဘောတူညီချက် ၅ ချက်အား ထိရောက်စွာနှင့် အဓိပ္ပာယ် ပြည့်ဝစွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် အလျင်အမြန် ဆောင်ရွက်ပါ။

